

ZPORR

Zintegrowany Program
Operacyjny
Rozwoju Regionalnego

**Sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych
Działania 2.3 Zintegrowanego Programu
Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 po
6 miesiącach od zakończenia ich udziału
w projektach oraz ocena otrzymanego wsparcia**

**Raport końcowy dla
Ministerstwa Rozwoju Regionalnego**

Radzymin, sierpień 2010

Raport na temat

„Sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 po 6 miesiącach od zakończenia ich udziału w projektach oraz ocena otrzymanego wsparcia”

Opracowany na zlecenie:

Ministerstwa Rozwoju Regionalnego
Departament Koordynacji i Wdrażania Programów Regionalnych
00-926 Warszawa
ul. Chałubińskiego 8

Wykonawca:

Centrum Usług „Profesja” Sp. z o.o.
05-230 Kobyłka, ul. Królewska 1B
Tel: (0-22) 392 87 83, Fax: (0-22) 357 90 07
e-mail: biuro@cuprofesja.pl, www.cuprofesja.eu

Autorzy:

Dorota Podleś

Nadzór merytoryczny nad realizacją badania

Paweł Dąbrowski

Koordynacja pracy ankietatorów,
analiza danych statystycznych,
opracowanie raportu

Wiesława Matusiak

Korekta tekstu

Radzymin 2010

Spis treści

1. STRESZCZENIE	6
2. SUMMARY	7
3. PODSTAWOWE INFORMACJE DOTYCZĄCE DZIAŁANIA 2.3 ZINTEGROWANEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO ROZWOJU REGIONALNEGO	8
3.1 CEL DZIAŁANIA	8
3.2 TABELARYCZNE ZESTAWIENIE NAJWAŻNIEJSZYCH INFORMACJI NA TEMAT DZIAŁANIA 2.3 ZPORR....	8
3.3 WSKAŹNIKI ODDZIAŁYWANIA DZIAŁANIA 2.3 ZPORR	10
3.4 NAJWAŻNIEJSZE POJĘCIA ZWIĄZANE Z DZIAŁANIEM 2.3 ZPORR	10
4. OGÓLNE INFORMACJE O BADANIU.....	11
4.1 CEL BADANIA	11
4.2 METODOLOGIA BADANIA	12
4.3 STRUKTURA PRÓBY BADAWCZEJ.....	12
4.4 PREZENTACJA WYNIKÓW BADANIA	14
4.5 DOKUMENTY NIEZBĘDNE DO REALIZACJI BADANIA	15
4.6 SPOSÓB ORGANIZACJI PRACY.....	16
4.7 INFORMACJA NA TEMAT KWESTIONARIUSZA ANKIETY.....	17
5. WPŁYW ZREALIZOWANYCH PROJEKTÓW DZIAŁANIA 2.3 ZPORR NA SYTUACJĘ ZAWODOWĄ BENEFICJENTÓW OSTATECZNYCH.....	18
5.1 SYTUACJA ZAWODOWA BENEFICJENTÓW OSTATECZNYCH PRZED UDZIAŁEM W PROJEKCIE	18
5.2 SYTUACJA ZAWODOWA BENEFICJENTÓW OSTATECZNYCH 6 MIESIĘCY PO ZAKOŃCZENIU UDZIAŁU W PROJEKCIE	21
5.3 MIEJSCA PRACY POZA ROLNICTWEM NA OBSZARACH WIEJSKICH OBSADZONE PRZEZ OSOBY PRZEKWALIFIKOWANE W RAMACH PROJEKTÓW	26
5.4 SYTUACJA OSÓB, KTÓRE 6 MIESIĘCY PO ZAKOŃCZENIU UCZESTNICTWA W PROJEKCIE NIE PRACOWAŁY	29
6. CZYNNIKI DECYDUJĄCE O POWODZENIU PROJEKTÓW	33
7. OCENA OTRZYMANEGO WSPARCIA	37
7.1 OCZEKIWANIA WZGLĘDEM PROJEKTÓW ORAZ POZIOM ICH SPEŁNIENIA.....	37
7.2 OGÓLNA OCENA PROJEKTÓW	39
8. POŁĄCZENIE Z WYNIKAMI BADANIA PRZEPROWADZONEGO W LATACH 2007 – 2008.....	43
8.1 METODA POŁĄCZENIA WYNIKÓW	43
8.2 WPŁYW ZREALIZOWANYCH PROJEKTÓW DZIAŁANIA 2.3 ZPORR NA SYTUACJĘ ZAWODOWĄ BENEFICJENTÓW OSTATECZNYCH (DANE ŁĄCZNE).....	45
8.2.1 Sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych przez udziałem w projekcie	45
8.2.2 Sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie	47
8.2.3 Miejsca pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzone przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane łączne).....	49
8.2.4 Sytuacja osób, które 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie nie pracowały	49
8.3 CZYNNIKI DECYDUJĄCE O POWODZENIU PROJEKTÓW (DANE ŁĄCZNE)	50
8.4 OCENA OTRZYMANEGO WSPARCIA (DANE ŁĄCZNE).....	50
8.4.1 Oczekiwania względem projektów oraz poziom ich spełnienia	50
8.4.2 Ogólna ocena projektów	51
9. WNIOSKI I REKOMENDACJE	54
10. WARTOŚCI WSKAŹNIKÓW ODDZIAŁYWANIA.....	57
ZAŁĄCZNIK I KWESTIONARIUSZ ANKIETY	62

Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Rozkład populacji i próby badawczej w podziale na województwa z uwzględnieniem podziału na płeć	13
Tabela 2. Rozkład próby badawczej w podziale na województwa z uwzględnieniem rozkładu na rolników, domowników i inne osoby zatrudnione w rolnictwie	14
Tabela 3. Utrudnienia w wykonywaniu pracy w zestawieniu z czynnościami wykonywanymi przed udziałem w projekcie. N = 1635	20
Tabela 4. Czy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie pracował/a Pan/i w. N = 225	23
Tabela 5. Tematy szkoleń ukończonych przez rolników, którzy znaleźli nowe zatrudnienie poza rolnictwem. N = 65	25
Tabela 6. Tematy szkoleń ukończonych przez domowników, którzy znaleźli nowe zatrudnienie poza rolnictwem. N = 118	25
Tabela 7. Tematy szkoleń ukończonych przez inne osoby zatrudnione w rolnictwie, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem. N = 42	26
Tabela 8. Czy Pana/i ówczesne miejsce pracy było na wsi czy w mieście? N = 225	28
Tabela 9. Powiedział/a Pan/i, że pół roku po zakończeniu projektu nie pracował/a Pan/i. Jakie były wtedy przyczyny zakończenia przez Pana (Panią) pracy? N = 192	29
Tabela 10. Jak ocenia Pan (Pani) szanse na znalezienie pracy w ciągu 3 najbliższych miesięcy w zestawieniu z pytaniem „Czy obecnie poszukuje Pan/i pracy?” N = 169	31
Tabela 11. Jak Pan/i sądzi, czy Pana/i udział w projekcie wpłynął na to, czym się Pan/i zajmował/a w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie? N = 1443	38
Tabela 12. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie z tym, że dzięki udziałowi w projekcie: N = 1635	41
Wykres 1. Gdzie Pan/i pracował/a lub czym się zajmował/a bezpośrednio przed Pana/i udziałem w projekcie? N = 1635	18
Wykres 2. Proszę powiedzieć, czy w okresie ostatnich 2 lat brał/a Pan/i udział w innych projektach mających na celu podniesienie Pana/i kwalifikacji zawodowych lub szans na rynku pracy? Jeśli tak to w ilu? N = 1635	19
Wykres 3. Czy przed udziałem w projekcie miał/a Pan/i następujące trudnienia w wykonywaniu pracy? N = 498	20
Wykres 4. Proszę powiedzieć, co Pan/i robiła w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie? N = 1635	21
Wykres 5. Proszę powiedzieć, co Pan/i robiła w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie? Kobiety vs mężczyźni. N = 1635	22
Wykres 6. Czy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie pracował/a Pan/i w: (N = 225)	23
Wykres 7. Czy Pana/i ówczesne miejsce pracy było na wsi czy w mieście? N = 225	28
Wykres 8. Jakie są przyczyny pozostawania przez Pana (Panią) w obecnej chwili bez pracy? N = 169	31
Wykres 9. Procentowy udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem wśród rolników, domowników oraz innych osób zatrudnionych w rolnictwie. N = 225	33
Wykres 10. Wartości wskaźnika oddziaływania: „udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń” w poszczególnych województwach	35
Wykres 11. Czego oczekiwał/a Pan/i od uczestnictwa w projekcie przed jego rozpoczęciem? N = 1024	37

Wykres 12. W jakim stopniu udało się Panu/i zaspokoić te oczekiwania? N = 611	38
Wykres 13. Czy udział w projekcie pomógł rozwinąć umiejętności potrzebne do wykonywania Pana/i pracy zawodowej? N = 225	40
Wykres 14. Jakie umiejętności pomógł Panu/i rozwinąć udział w projekcie? N = 1013	41
Wykres 15. Proszę powiedzieć, czy w okresie ostatnich 2 lat brał/a Pan/i udział w innych projektach mających na celu podniesienie Pana/i kwalifikacji zawodowych lub szans na rynku pracy? N=2721	45
Wykres 16. Czy przed udziałem w projekcie miał/a Pan/i następujące utrudnienia w wykonywaniu pracy? N=2721	46
Wykres 17. Proszę powiedzieć, co Pan/i robił/a w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie? N=2721	47
Wykres 18. Czy w porównaniu do sytuacji sprzed Pani udziału w projekcie, Pani sytuacja zawodowa: N=2721.....	48
Wykres 19. Czego oczekiwał/a Pan/i od uczestnictwa w projekcie przed jego rozpoczęciem?(Możliwa więcej niż jedna odpowiedź) N=1781	51
Wykres 20. Chciałbym się dowiedzieć, jak ocenia Pan/i projekt, w którym wziął/wzięła Pan/i udział? N=2721	52
Wykres 21. Czy udział w projekcie pomógł rozwinąć umiejętności potrzebne do wykonywania Pana/i pracy zawodowej? N=2721	52

1. Streszczenie

Badanie zostało przeprowadzone w dniach 21.05.2010 r. – 23.08.2010 r. na próbie 1635 respondentów wybranych losowo z populacji 15 220 Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3: „Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa” Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego metodą CATI.

1. Wartość pierwszego wskaźnika oddziaływania: udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń wynosi 13,8%, w tym mężczyźni vs kobiety: 52,9% vs 47,1%.
2. Wartość drugiego wskaźnika oddziaływania: liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów wynosi 1564. Wartość obliczona bezpośrednio z badania ankietowego wynosi 168.
3. Po 6 miesiącach od zakończenia udziału w projekcie 1041 osób (63,7% respondentów) pracowało dalej w tym samym miejscu, przy czym 99 osób spośród nich (9,5%) miało nowe obowiązki. Nowe miejsca pracy znalazły 402 osoby (24,6% respondentów), przy czym 396 osób (22,6% respondentów) zadeklarowało, że w nowym miejscu pracy miało również nowe obowiązki. Liczba osób bez pracy wyniosła 192 (11,7% respondentów).
4. Wśród 402 osób, które znalazły nowe miejsca pracy, 208 osób (51,7%) zadeklarowało, że udział w projekcie miał wpływ na ich sytuację zawodową. Jedynie 21 osób (5,2%), które znalazły nową pracę deklaruje, że projekt zdecydowanie nie miał wpływu na ich późniejszą sytuację zawodową.
5. W zdecydowanej większości (62,6% respondentów) uczestnicy projektów przystępowali do nich z konkretnymi oczekiwaniami, z których najczęściej wskazywali rozwój osobistych predyspozycji oraz chęć zdobycia nowego zawodu. W zdecydowanej większości przypadków oczekiwania zostały spełnione.
6. Projekty, w których brali udział respondenci, ocenione zostały bardzo dobrze. Ocenę taką przyznało aż 1597 osób (97,7% respondentów), 138 osób (8,4% respondentów) zadeklarowało, że nauczyło się wielu rzeczy, ale nie uważają by przydały im się w przyszłości.
7. 1493 osoby (91,3% respondentów) zadeklarowały chęć wzięcia udziału w podobnym projekcie w przyszłości.

2. Summary

The study was carried out between 21.05.2010 and 23.08.2010 on the sample of 1635 respondents chosen at random out of the population of 15 220 Ultimate Beneficiaries of Measure 2.3: “Vocational reorientation of persons leaving agriculture sector” of The Integrated Regional Development Programme with the CATI technique.

1. The value of the first impact indicator: share of persons who found new employment outside the agricultural sector 6 months after project completion in total number of projects’ attendants equals 13,8%, men vs woman: 52,9% vs 47,1%.
2. The value of the second impact indicator: the number of work places outside the agricultural sector in rural areas occupied by persons qualified during the projects equals 1564. The value, which was calculated directly out of survey equals 168.
3. 6 months after project completion 1041 persons (63,7%) worked further in the same place, and 99 persons (9,5%) had new responsibilities. Among 402 persons who found the new employment (24,6%), 396 persons (22,6%) claimed, that they had new responsibilities as well. The number of unemployed projects’ attendants 6 months after project completion was 192 (11,7%).
4. Among 402 persons who found new employment, 208 persons (51,7%) claimed, that taking part in project had positive influence on their further professional situation. Only 21 persons (5,2%) who found new employment declared, that project had not any influence on their further professional situation.
5. The vast majority (62,6%) of the projects’ participants began their projects with specified expectations. Mostly, they indicated the development of personal predispositions as well as the willingness of getting the new profession. Mostly, those expectations were fulfilled.
6. Projects, which respondents took part in, were assessed very good. 1597 persons evaluated their projects very good (97,7%), 138 persons (8,4% respondents) claimed, that they had learned many things, but they would not be useful in the future.
7. 1493 persons (91,3%) declared their willingness in participation in similar project in the future.

3. Podstawowe informacje dotyczące Działania 2.3 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego¹

3.1 Cel Działania

Ogólnym celem działania jest dostosowywanie osób do funkcjonowania w zmieniających się warunkach społeczno-ekonomicznych oraz przygotowywanie ich do wykorzystania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich poprzez stworzenie warunków ułatwiających osobom zatrudnionym w rolnictwie znalezienie zatrudnienia poza sektorem rolnym. Celem szczegółowym działania jest wyposażenie rolników w umiejętności umożliwiające zdobycie nowego zatrudnienia i wykonywania nowego zawodu w związku z procesem restrukturyzacji polskiego rolnictwa.

3.2 Tabela zestawienie najważniejszych informacji na temat Działania 2.3 ZPORR

Nazwa Programu Operacyjnego	ZPORR
Nazwa Priorytetu	Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach
Numer działania	2.3
Czas trwania działania	2004-2006
Instytucja Zarządzająca	Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, którego obsługę zapewnia Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego
Instytucja Pośrednicząca	Wojewoda
Beneficjent końcowy (Instytucja Wdrażająca)	Samorząd Województwa / WUP ²
Ostateczni odbiorcy (Beneficjenci)	1. Jednostki samorządu terytorialnego. 2. Związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego (gmin i powiatów). 3. Jednostki organizacyjne podległe wojewodzie (w tym ośrodki doradztwa rolniczego) oraz ministrowi

¹ Na podstawie dokumentu „Uzupełnienie Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006” Dz. U. z 30 maja 2006 r. Nr 102, poz. 706

² Dyrektor WUP powinien uzyskać upoważnienie od Marszałka Województwa do podejmowania czynności w jego imieniu w sprawach określonych w ZPORR.

	<p>właściwemu do spraw rozwoju wsi (Centrum Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Brwinowie), wykonujące zadania w zakresie wsparcia dla rolników i domowników chcących podjąć zatrudnienie w sferze pozarolniczej.</p> <p>4. Placówki prowadzące kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych.</p> <p>5. Organizacje pozarządowe specjalizujące się w pomocy osobom poszukującym pracy i bezrobotnym.</p> <p>6. Samorządy gospodarcze i zawodowe,</p> <p>7. Podmioty prowadzące działalność gospodarczą³.</p> <p>8. Instytucje rynku pracy w zakresie realizowanych działań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) publiczne służby zatrudnienia, 2) OHP, 3) agencje zatrudnienia, 4) instytucje szkoleniowe, 5) instytucje dialogu społecznego i partnerstwa lokalnego (organizacje związków zawodowych, pracodawców i bezrobotnych, organizacje pozarządowe współpracujące z publicznymi służbami zatrudnienia), <p>9. Szkoły wyższe.</p> <p>10. Partnerstwa podmiotów wymienionych w pkt 1-9.</p>
<p>Beneficjenci Ostateczni</p>	<p>1. Mieszkańcy obszarów wiejskich i miast do 20 tysięcy mieszkańców.- rolnicy i domownicy, z wyłączeniem emerytów i osób zarejestrowanych jako bezrobotne, oraz inne osoby zatrudnione w rolnictwie chcące podjąć zatrudnienie w sferze pozarolniczej.</p> <p>2. Podmioty prowadzące działalność gospodarczą³</p>

³ Jedynie w przypadku projektów subsydiowania zatrudnienia, do których stosuje się rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 17 listopada 2004 r. w sprawie udzielania pomocy na wspieranie inwestycji w zakresie zatrudnienia (Dz.U. Nr. 267 poz. 2653 oraz z 2005 r. Nr 219, poz 1859).

3.3 Wskaźniki oddziaływania Działania 2.3 ZPORR

Wskaźnik	Szacowana docelowa wartość wskaźnika
1. Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń (%) - w tym: mężczyźni / kobiety (%)	12% 50%/50%
2. Liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (szt.)	8000

3.4 Najważniejsze pojęcia związane z Działaniem 2.3 ZPORR

Za **rolnika** w Działaniu 2.3 ZPORR uważa się pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkuje i prowadzącą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym (co najmniej 1 ha użytków rolnych).

Za **domownika** uznaje się pełnoletnią osobę fizyczną bliską rolnikowi, która:

- 1) pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie tzn. w gminie, na obszarze której położona jest jedna z nieruchomości rolnych wchodzących w skład tego gospodarstwa.
- 2) stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym.

Inne osoby zatrudnione w rolnictwie to osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy u osób fizycznych i prawnych prowadzących działalność rolniczą.

Za **obszary wiejskie** uznaje się tereny położone poza granicami administracyjnymi miast.

4. Ogólne informacje o badaniu

Badanie „Sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 po 6 miesiącach od zakończenia ich udziału w projektach oraz ocena otrzymanego wsparcia” przeprowadzone zostało w dniach 21.05.2010 r. – 23.08.2010 r. na próbie 1635 respondentów wybranych losowo z populacji 15 220 Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego metodą wywiadów telefonicznych.

4.1 Cel badania

Głównym celem badania było obliczenie wskaźników oddziaływania, które określone są następująco:

- udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń [%] (w tym mężczyźni vs. kobiety [%]),
- liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów.

Niniejszym badaniem objętych zostało 1635 Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego: „Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa” skierowanego do rolników, domowników oraz innych osób zatrudnionych w rolnictwie z terenu całej Polski.

Poza wyznaczeniem wartości wskaźników oddziaływania Działania 2.3 ZPORR, celem badania było również znalezienie wyczerpujących odpowiedzi na następujące zagadnienia:

- oczekiwania Beneficjentów Ostatecznych i stopień ich zaspokojenia,
- umiejętności nabywane przez Beneficjentów Ostatecznych w trakcie uczestnictwa w projektach,
- które formy wsparcia okazały się najskuteczniejsze,
- ocena jakości projektów, w których uczestniczyli Beneficjenci,
- jakie czynniki ograniczały skuteczność wsparcia przyznawanego w ramach Działania 2.3 ZPORR.

4.2 Metodologia badania

Badanie ankietowe Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR odbyło się metodą wywiadów telefonicznych. Wywiady zrealizowane zostały ze studia CATI Centrum Usług „Profesja”. Kwestionariusz badawczy wykorzystany w badaniu ankietowym, będący załącznikiem do niniejszego raportu końcowego, został przekazany Wykonawcy przez Zamawiającego.

W celu uzyskania wyczerpującego materiału pozwalającego na formułowanie wniosków, w szczególności dotyczących całej badanej populacji, Wykonawca wykorzystał następujące metody statystycznej analizy danych:

- Test chi – kwadrat,
- Analiza wariancji,
- Analiza regresji logistycznej,
- Analiza CHAID (Chi-square Automatic Interaction Detection).

Założony poziom istotności $\alpha = 0,05$ oznacza, iż badane cechy próby badawczej z 95% prawdopodobieństwem zachodzą dla całej badanej populacji.

4.3 Struktura próby badawczej

Badaniem ankietowym objęta została próba 1635 respondentów dobranych losowo z populacji (osób kwalifikujących się do badania) tj. 15 220 Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR. Populację badania prowadzonego przez Centrum Usług „Profesja” Sp. z o.o. stanowią jedynie Beneficjenci Ostateczni Działania 2.3 ZPORR, którzy ukończyli projekty w okresie od 10.09.2007 r. do 30.06.2009 r., tj. po zakończeniu okresu, którego dotyczyło badanie prowadzone przez firmę ARC Rynek i Opinia.

W sumie próba badawcza stanowiła 10,9% populacji 15 220 osób. W przypadku województw, gdzie obliczona w ten sposób wielkość próby nie przekraczała 50 osób, Wykonawca zastosował boosting tak, aby w każdym województwie próba stanowiła co najmniej 50 osób. Poskutkowało to zwiększoną precyzją badania. Próba dobrana została w sposób reprezentatywny dla całej populacji z uwzględnieniem warstwowania na województwo oraz płeć. Liczebność próby w każdym z województw stanowiła około 10,9% populacji z danego województwa. Dodatkowo zachowana została proporcja wynikająca z rozkładu płci w każdym z województw. Dobór próby był losowy. W przypadku braku możliwości skontaktowania się z wylosowanym respondentem, losowana została inna osoba w taki sposób, aby osiągnąć zakładaną liczebność próby badawczej przedstawionej w Tabeli 1.

Tabela 1. Rozkład populacji i próby badawczej w podziale na województwa z uwzględnieniem podziału na płeć

Województwo	Liczba Beneficjentów Ostatecznych kwalifikujących się do ankiety w zakresie Działania 2.3 ZPORR 2004-2006 ogółem	Liczba Beneficjentów Ostatecznych kwalifikujących się do ankiety w zakresie Działania 2.3 ZPORR 2004-2006 uwzględnieniem płci		Wielkość próby badawczej z uwzględnieniem płci respondentów		Wielkość próby badawczej ogółem
		Kobieta	Mężczyzna	Kobieta	Mężczyzna	
Dolnośląskie	1 394	965	429	97	43	140
Kujawsko-Pomorskie	406	297	109	37	13	50
Lubelskie	350	289	61	41	9	50
Lubuskie	276	116	160	21	29	50
Łódzkie	985	572	413	57	42	99
Małopolskie	594	330	264	36	28	64
Mazowieckie	2 783	1132	1651	113	165	278
Opolskie	352	220	132	31	19	50
Podkarpackie	1 448	493	955	49	96	145
Podlaskie	3 664	979	2685	97	267	364
Pomorskie	441	231	210	26	24	50
Śląskie	737	419	318	42	32	74
Świętokrzyskie	490	331	159	33	17	50
Warmińsko-Mazurskie	313	83	230	13	37	50
Wielkopolskie	510	299	211	30	41	71
Zachodniopomorskie	477	199	278	21	29	50
RAZEM	15 220	6955	8265	744	891	1635

Drugim, równie istotnym podziałem respondentów, był podział ze względu na ich sytuację zawodową przed udziałem w projekcie Działania 2.3 ZPORR. Podział ten przyporządkowuje respondentów do poszczególnych grup Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR. Rozróżnienie nastąpiło zgodnie z odpowiedziami udzielanymi na pytanie ankietowe: „Gdzie Pan/i pracował/a lub czym się zajmował/a bezpośrednio przed Pana/i udziałem w projekcie?” i przebiegało następująco:

Rolnicy to osoby, które zaznaczały odpowiedź: „Prowadziłem/am gospodarstwo rolne”.

Domownicy to osoby, które zaznaczały odpowiedź: „Pracowałem/am w rodzinnym gospodarstwie rolnym nie będąc jego głównym właścicielem” oraz osoby uczące się i pracujące w gospodarstwie domowym jako osoby bliskie rolnikowi.

Inne osoby zatrudnione w rolnictwie to osoby, które zaznaczały odpowiedź „Inne /jakie?”, po czym podawały dokładny opis wykonywanych przez siebie czynności.

Tabela 2. Rozkład próby badawczej w podziale na województwa z uwzględnieniem rozkładu na rolników, domowników i inne osoby zatrudnione w rolnictwie

Województwo:	Grupa Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR			Ogółem
	Rolnicy	Domownicy	Inne osoby zatrudnione w rolnictwie	
Dolnośląskie	72	67	1	140
Kujawsko-Pomorskie	24	25	1	50
Lubelskie	13	30	7	50
Lubuskie	41	2	7	50
Łódzkie	68	15	16	99
Małopolskie	14	34	16	64
Mazowieckie	177	60	41	278
Opolskie	31	17	2	50
Podkarpackie	45	83	17	145
Podlaskie	310	48	6	364
Pomorskie	35	13	2	50
Śląskie	12	48	14	74
Świętokrzyskie	33	9	8	50
Warmińsko-Mazurskie	31	17	2	50
Wielkopolskie	52	11	8	71
Zachodniopomorskie	37	6	7	50
RAZEM	995	485	155	1635

4.4 Prezentacja wyników badania

Prezentowane wyniki badania ankietowego przedstawione zostały w formie tabel i wykresów z uwzględnieniem rozkładów między innymi na płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz inne istotne cechy respondentów. Istotność statystyczna wybranych cech próby badawczej została zweryfikowana testami statystycznymi przy poziomie istotności $\alpha = 0,05$ oraz skomentowana w tekście.

Ze względu na ilość materiału statystycznego, w raporcie znajdują się wybrane zagadnienia dotyczące odpowiedzi udzielanych przez respondentów. Tabela zestawienia całości wyników zróżnicowanych ze względu na płeć, wiek oraz województwo, które zamieszkiwali respondenci w trakcie trwania projektów znajduje się w Aneksie statystycznym będącym załącznikiem do niniejszego dokumentu.

Pytania ankietowe zadawane respondentom dzielą się na pytania zamknięte i otwarte oraz na pytania jednokrotnego wyboru i takie, gdzie respondent w ramach jednego pytania może zaznaczyć kilka odpowiedzi. W przypadku pytań wielokrotnego wyboru suma procentowych rozkładów odpowiedzi może przekroczyć wartość 100%.

Przy każdym wykresie oraz tabeli, w których podawany jest rozkład odpowiedzi na pytania ankietowe podawana jest wartość N, oznaczająca liczbę respondentów udzielających odpowiedzi na dane pytanie. W większości przypadków liczba N wynosi 1635 czyli tyle, ile osób liczy cała próba badawcza. Liczba N jest niższa niż 1635 w przypadkach, gdy odpowiedzi na pewne pytania nakazują pominięcie określonych części ankiety. Sytuacje te są oznaczone w raporcie poprzez zamieszczenie stosownych informacji w przypisie dolnym.

4.5 Dokumenty niezbędne do realizacji badania

Źródłami wiedzy niezbędnymi do realizacji badania „Sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 po 6 miesiącach od zakończenia ich udziału w projektach oraz ocena otrzymanego wsparcia”, poza badaniami ankietowymi, były dokumenty dotyczące Działania 2.3 ZPORR oraz wyniki badania zrealizowanego przez firmę ARC Rynek i Opinia w latach 2007-2008. Badanie to obejmowało Działania 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 oraz 2.5 ZPORR. Wykonanie badania wymagało od Wykonawcy zapoznania się z następującymi dokumentami:

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006,
- Uzupełnienie Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006,
- „Zasady doboru i pomiaru wskaźników w ramach ZPORR”,
- Raport metodologiczny z analizy pn. „Badanie ankietowe Beneficjentów Ostatecznych Priorytetu 2 ZPORR” – wyciąg (załącznik b do SOPZ).
- Raport końcowy z analizy pn. „Badanie ankietowe Beneficjentów Ostatecznych Priorytetu 2 ZPORR”.

4.6 Sposób organizacji pracy

Badanie prowadzone było zgodnie z następującym harmonogramem:

- I. Desk research – analiza dokumentów dotyczących Działania 2.3 ZPORR oraz wyników poprzednio przeprowadzonego badania. Z uwagi na konieczność odnoszenia się do dokumentacji Działania 2.3 ZPORR oraz wyników poprzedniej analizy przez cały okres realizacji badania, etap desk research trwał przez cały okres realizacji badania, tj w dniach 21.05.2010r – 23.08.2010r.
- II. Podpisanie umów z Instytucjami Wdrażającymi Działanie 2.3 ZPORR oraz przekazanie Wykonawcy baz danych Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR. Przekazanie odbyło się z zachowaniem szczególnej dbałości o bezpieczeństwo przekazywanych danych. Etap ten odbywał się między 24.05.2010r a 16.06.2010r.
- III. Przygotowanie raportu metodologicznego – Przygotowanie raportu przedstawiającego opis sposobu realizacji przedmiotu zamówienia. Podstawą do stworzenia raportu metodologicznego był raport „Badanie Ankiety Beneficjentów Ostatecznych Priorytetu 2 ZPORR” oraz raport metodologiczny stworzony do tego badania, a także dostęp do baz danych Beneficjentów Ostatecznych projektów w ramach Działania 2.3 ZPORR. Etap ten odbywał się między 24.05.2010r a 16.06.2010r.
- IV. Realizacja badania ankietowego – przeprowadzenie badań z wybranymi losowo uczestnikami projektów Działania 2.3 ZPORR. Badanie zostało przeprowadzone metodą wywiadu telefonicznego CATI. Etap przeprowadzania ankiet odbywał się w okresie 16.06.2010r – 07.07.2010r.
- V. Przekazanie Instytucjom Wdrażającym wyników badań ankietowych. Wykonawca na mocy umów podpisanych z poszczególnymi Instytucjami Wdrażającymi przekazał każdej z Instytucji Wdrażających wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR na terenie odpowiadających im województw. Dane ankietowe zostały wczytane do lokalnych systemów PEFS. Przekazywanie wyników odbywało się od momentu zakończenia badań ankietowych do dnia 06.08.2010r włącznie.

Z przyczyn wad lokalnego oprogramowania w województwie zachodniopomorskim import nie powiódł się, natomiast w województwie kujawsko-pomorskim nie powiódł się import jednej ankiety. W pozostałych przypadkach etap przebiegł bez utrudnień.
- VI. Przygotowanie raportu końcowego - Finalny etap prac wykorzystujący wyniki przeprowadzonych badań, analiz oraz uwzględniający wypracowane w trakcie analizy

rekomendacje i zalecenia operacyjne. Raport końcowy opracowany został w dniach 16.06.2010r – 09.08.2010r.

- VII. Wydruk i dostarczenie raportu końcowego do Zamawiającego - Po zaakceptowaniu przez Zamawiającego ostatecznej wersji raportu końcowego Wykonawca dostarczył go w wersji elektronicznej oraz papierowej. Załącznikiem do Raportu końcowego jest baza danych (plik SPSS) powstała w wyniku analizy.
- VIII. Komisyjne zniszczenie baz danych Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR. Zgodnie z umowami dotyczącymi powierzenia danych osobowych przez Instytucje Wdrażające Działanie 2.3 ZPORR, po wykonaniu badania Wykonawca niezwłocznie zniszczył powierzone bazy danych zawierające dane osobowe Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR.

4.7 Informacja na temat kwestionariusza ankiety

Kwestionariusz ankiety wykorzystanej w badaniu został dostarczony przez Zamawiającego. Z uwagi na fakt, iż uprzednio był on wykorzystywany podczas badania realizowanego przez firmę ARC Rynek i Opinia, zawierał w swym zakresie pytania odnoszące się do Działań 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5 ZPORR. W związku z powyższym do niniejszego badania został on dostosowany wyłącznie do Działania 2.3 ZPORR i tym samym skrócony o pytania odnoszące się do Działań innych niż 2.3. W szczególności były to pytania odnoszące się do okresu 18 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie, które nie miały bezpośredniego związku z Działaniem 2.3 w myśl dokumentów programowych.

Kwestionariusz ankiety stanowi załącznik do niniejszego raportu końcowego.

5. Wpływ zrealizowanych projektów Działania 2.3 ZPORR na sytuację zawodową Beneficjentów Ostatecznych

5.1 Sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych przed udziałem w projekcie

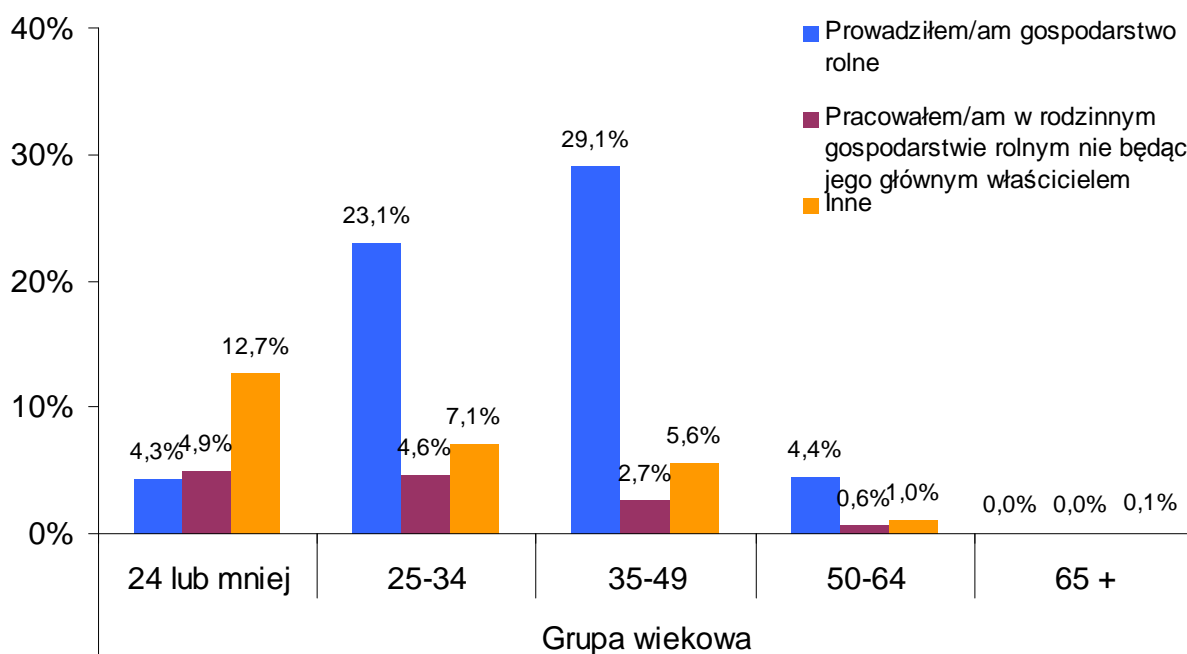
Odpowiedź na pytanie o sytuację zawodową bezpośrednio przed udziałem w projekcie stanowiła podstawę do zakwalifikowania respondentów do trzech grup Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR:

Rolnicy to osoby, które zaznaczały odpowiedź: „Prowadziłem/am gospodarstwo rolne”. Stanowili oni 60,9% ankietowanych (995 osób z 1635 osób badanych ogółem).

Domownicy to osoby, które zaznaczały odpowiedź: „Pracowałem/am w rodzinnym gospodarstwie rolnym nie będąc jego głównym właścicielem”. Stanowili oni 29,7% ankietowanych (485 z 1635 osób badanych ogółem).

Inne osoby zatrudnione w rolnictwie to osoby, które zaznaczały odpowiedź „Inne /jakie?”, po czym podawały dokładny opis wykonywanych przez siebie czynności. Stanowili oni 9,4% ankietowanych (155 osoby z 1635 osób badanych ogółem).

Wykres 1. Gdzie Pan/i pracował/a lub czym się zajmował/a bezpośrednio przed Pana/i udziałem w projekcie? N = 1635

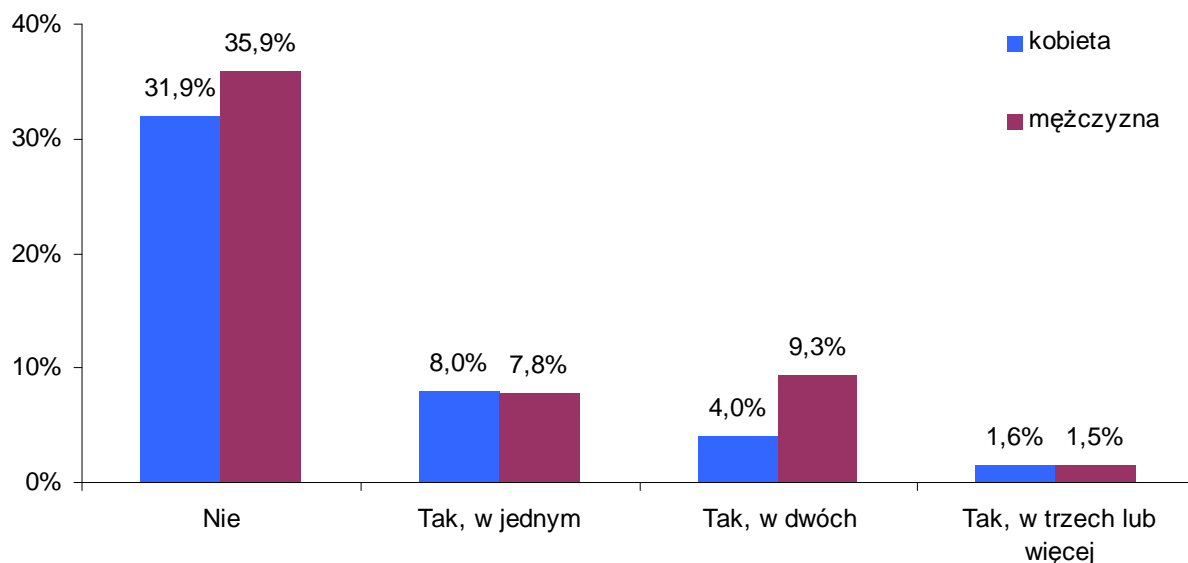

Wykres 1 prezentuje rozkład odpowiedzi na pytanie „Gdzie Pan/i pracował/a lub czym się zajmował/a bezpośrednio przed Pana/i udziałem w projekcie?” z uwzględnieniem przynależności respondentów do poszczególnych grup wiekowych. Najczęściej

reprezentowana grupa – osoby prowadzące gospodarstwo rolne to w zdecydowanej większości osoby między 25 a 49 rokiem życia. W najmłodszej grupie wiekowej przeważają domownicy oraz inne osoby zatrudnione w rolnictwie.

Dla zdecydowanej większości Beneficjentów Ostatecznych projekt, którego dotyczyła ankieta był jedynym projektem, w jakim brali udział w ciągu ostatnich dwóch lat.

Wykres 2. Proszę powiedzieć, czy w okresie ostatnich 2 lat brał/a Pan/i udział w innych projektach mających na celu podniesienie Pana/i kwalifikacji zawodowych lub szans na rynku pracy? Jeśli tak to w ilu? N = 1635

Wykres 2 przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o liczbę innych projektów, w których respondenci brali udział w ciągu ostatnich dwóch lat. Spośród 1635 respondentów 67,8% nie brało udziału w żadnych dodatkowych projektach, natomiast pozostałe 32,2% respondentów uczestniczyło w innych projektach. Nieznacznie częściej z innych projektów korzystali mężczyźni.

1137 badanych Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR (69,5%) nie miało utrudnień w wykonywaniu pracy przed udziałem w projekcie. Tabela 3 zawiera informacje dotyczące utrudnień w wykonywaniu pracy zawodowej przed udziałem w projekcie przez rolników, domowników i inne osoby zatrudnione w rolnictwie.

Tabela 3. Utrudnienia w wykonywaniu pracy w zestawieniu z czynnościami wykonywanymi przed udziałem w projekcie. N = 1635

Grupa Beneficjentów Ostatecznych	Udział osób zgłaszających brak utrudnień w wykonywaniu pracy	Udział osób zgłaszających utrudnienia w wykonywaniu pracy
Rolnicy	68,9%	31,1%
Domownicy	67,2%	32,8%
Inne osoby zatrudnione w rolnictwie	80,6%	19,4%
OGÓŁEM	69,5%	30,5%

Grupą posiadającą najwięcej utrudnień w wykonywaniu pracy byli domownicy. Najmniej utrudnień w wykonywaniu pracy wskazały inne osoby zatrudnione w rolnictwie. Deklarowane utrudnienia w wykonywaniu pracy prezentuje Wykres 3.

Wykres 3. Czy przed udziałem w projekcie miał/a Pan/i następujące utrudnienia w wykonywaniu pracy? N = 498⁴

Wśród utrudnień w wykonywaniu pracy dostrzeganych przez respondentów przeważały dwie odpowiedzi: brak specjalistycznych umiejętności zawodowych oraz fakt, iż umiejętności zawodowe respondenta nie odpowiadały oczekiwaniom pracodawcy. Są to w pewnym sensie odpowiedzi do siebie zbliżone. Odpowiedzi te mogą świadczyć o tym, że obecnie respondenci w znacznej mierze dostrzegają braki w swoich kwalifikacjach zawodowych z okresu przed przystąpieniem do projektu. Fakt tak liczego występowania tych dwóch odpowiedzi świadczy o niskiej ocenie własnych kwalifikacji Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3

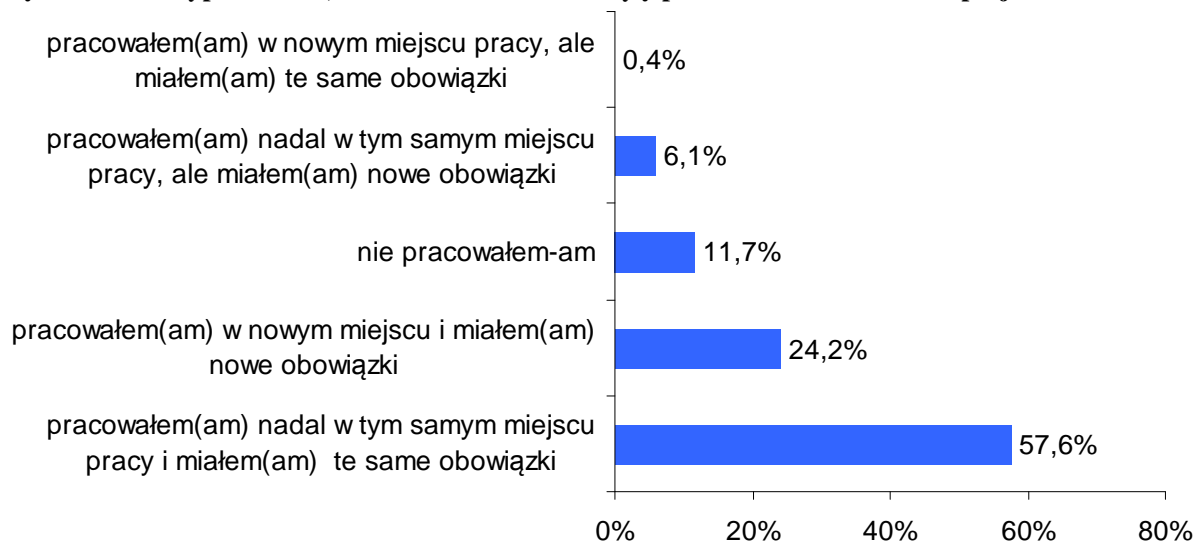
⁴ Wykres dotyczy respondentów, którzy deklarowali jakiegokolwiek utrudnienia w wykonywaniu pracy. Pytanie wielokrotnego wyboru. Suma odpowiedzi przekracza 100%.

ZPORR przed udziałem w projekcie. Wśród odpowiedzi spoza prezentowanej listy (kategoria „inne”), najczęściej wskazywanymi utrudnieniami był fakt uczenia się.

5.2 Sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie

W okresie 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie 396 osób (24,2% ogółu badanych) pracowało w nowym miejscu pracy oraz miało nowe obowiązki. Nowe miejsce pracy lecz te same obowiązki co przed udziałem w projekcie deklarowało 6 osób. W tym samym miejscu pracy, z tymi samymi obowiązkami znajdowały się 942 osoby (56,6%). Nowe obowiązki w tym samym miejscu pracy zadeklarowało 99 osób (6,1%). Jednocześnie 192 osoby 6 miesięcy po zakończeniu projektu nie posiadały żadnego zatrudnienia (Wykres 4).

Wykres 4. Proszę powiedzieć, co Pan/i robiła w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie? N = 1635

Wśród 402 osób (396 osób, które miały nowe obowiązki oraz 6 osób posiadających dalej te same obowiązki), które zadeklarowały zmianę miejsca pracy po ukończeniu projektu 225 osób było zatrudnionych poza sektorem rolniczym, a więc w przemyśle, usługach, sektorze badawczo – rozwojowym oraz w urzędach i służbach publicznych.

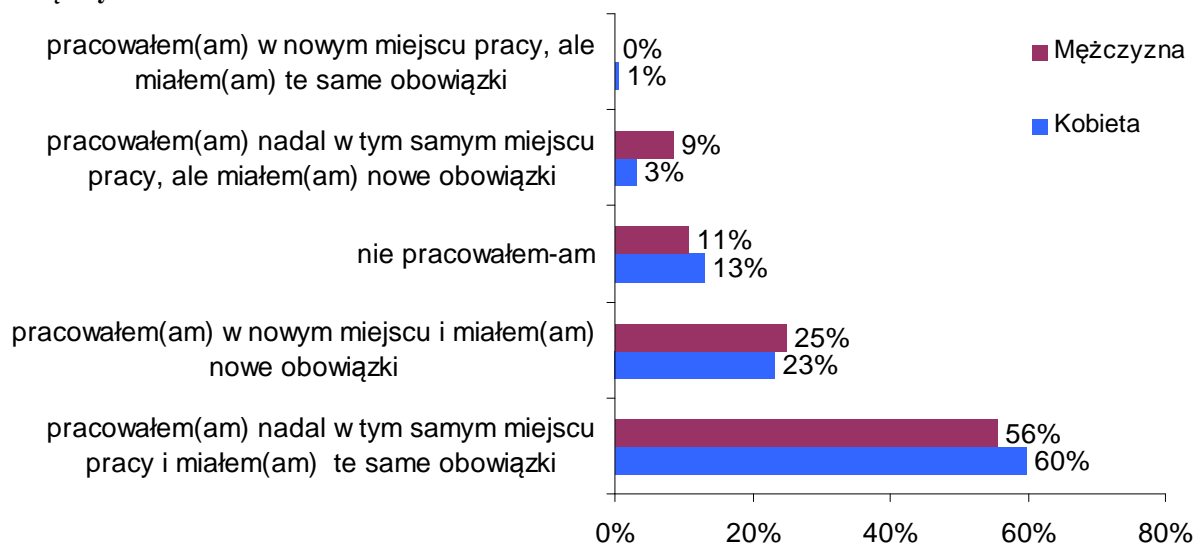
Na podstawie powyższych danych obliczony został pierwszy wskaźnik oddziaływania Działania 2.3 ZPORR tj. „udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń”, który wynosi 13,8% (z ogółu badanych tj. 1635 Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3. ZPORR – 225 osób zdobyło nowe zatrudnienie poza rolnictwem, po zakończeniu udziału w projekcie), przy czym 106 osób stanowiły kobiety, natomiast 119 osób – mężczyźni. (mężczyźni vs kobiety: 52,9% vs 47,1%).

Udział rolników, którzy znaleźli nowe zatrudnienie poza rolnictwem wśród ogółu rolników, którzy wzięli udział w szkoleniach wyniósł 6,5%.

Udział domowników, którzy znaleźli nowe zatrudnienie poza rolnictwem wśród ogółu domowników, którzy wzięli udział w szkoleniach wyniósł 24,3%.

Udział osób fizycznych zatrudnionych w rolnictwie, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem wśród ogółu innych osób fizycznych zatrudnionych w rolnictwie, które wzięły udział w szkoleniach wyniósł 27,1%.⁵

Wykres 5. Proszę powiedzieć, co Pan/i robiła w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie? Kobiety vs mężczyźni. N = 1635

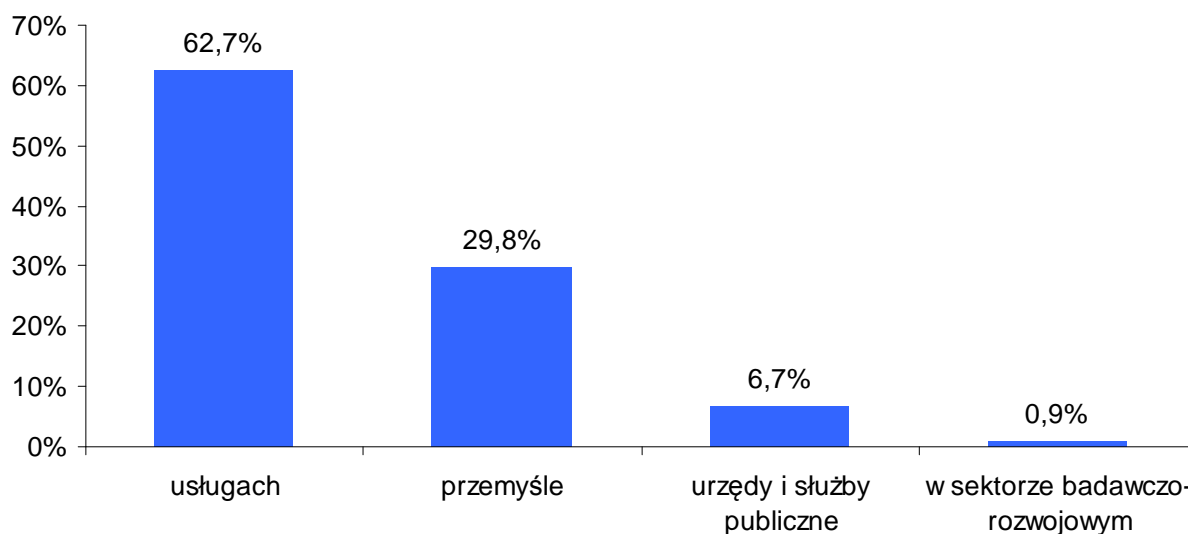

Wykres 5 wskazuje, że płeć w większości przypadków nie miała wpływu na fakt, czym zajmowali się respondenci 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie. Jedynie wśród osób pracujących nadal w tym samym miejscu a mających nowe obowiązki znacznie przeważają mężczyźni.

⁵ Więcej na temat wymienionych grup na str. 24 i 32.

Osoby pracujące 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie w znacznej większości deklarowały, że ich miejsca pracy w okresie 6 miesięcy po ukończeniu projektów znajdowały się w rolnictwie. Łącznie w rolnictwie pracowało 77% spośród 1443 pracujących respondentów⁶. Na drugim miejscu wymieniane były usługi – 15% wskazań spośród 1443 pracujących respondentów⁶.

Wykres 6. Czy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie pracował/a Pan/i w: (N = 225⁷)

Wśród 225 osób które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie najwięcej (62,7%) pracowało w usługach, 29,8% pracowało w przemyśle.

Tabela 4. Czy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie pracował/a Pan/i w. N = 225⁷

Czy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie pracował/a Pan/i w:	Grupa Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR, którzy znaleźli nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie		
	Rolnicy	Domownicy	Inne osoby zatrudnione w rolnictwie
przemysłe	13	39	15
usługach	45	72	24
w sektorze badawczo-rozwojowym	0	0	2
urzędy i służby publiczne	7	7	1
Ogółem:	65	118	42

⁶ Pytanie zadawane było respondentom, którzy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie pracowali, z pominięciem 192 osób deklarujących wówczas brak pracy

⁷ Prezentowane statystyki odnoszą się do 225 osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie.

Największą grupę osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem po 6 miesiącach od zakończenia udziału w projekcie w ramach swoich grup stanowią:

1. domownicy, przy czym z ogółu respondentów spełniających kryterium domownika, zatrudnienie znalazło 24,3% (spośród 485). W przeważającej liczbie znalazły one zatrudnienie w usługach, w mniejszej liczbie w przemyśle oraz nieznacznie w urzędach i służbach publicznych.

oraz

2. inne osoby zatrudnione w rolnictwie, przy czym z ogółu respondentów spełniających kryterium innej osoby zatrudnionej w rolnictwie, zatrudnienie znalazło 27,1% (spośród 155). Podobnie jak w przypadku domowników, znalazły one zatrudnienie w przeważającej liczbie w usługach, w mniejszej liczbie w przemyśle oraz nieznacznie w urzędach i służbach publicznych. Beneficjenci Ostateczni Działania 2.3 ZPORR zakwalifikowani do niniejszej kategorii z uwagi na sezonowość prac w rolnictwie, prawdopodobnie często zmieniają swoje miejsce pracy a udział w projekcie spowodował wzrost ich umiejętności i podwyższył możliwości uzyskania nowego miejsca pracy, co spowodowało tak znaczny odsetek osób, które uzyskały nowe miejsca pracy poza rolnictwem.

Wśród ogółu rolników tj. 995 osób, osoby które zdobyły nowe zatrudnienie poza rolnictwem stanowią 6,5%. Podobnie jak w przypadku domowników i innych osób zatrudnionych w rolnictwie, rolnicy znaleźli zatrudnienie przede wszystkim w usługach i przemyśle.

Biorąc pod uwagę wskaźnik, który jest przedmiotem analizy w niniejszym rozdziale należałoby przeanalizować wpływ tematyki ukończonych szkoleń na zdobycie nowego miejsca pracy poza rolnictwem. W związku z powyższym poniżej przedstawiamy tabele 5 – 7, w których podane są kierunki szkoleń ukończone przez poszczególne kategorie Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR.

Tabela 5. Tematy szkoleń ukończonych przez rolników, którzy znaleźli nowe zatrudnienie poza rolnictwem. N = 65

Tematyka szkoleń	Liczba rolników, którzy znaleźli nowe miejsce pracy poza rolnictwem	Liczba rolników ogółem, którzy uczestniczyli w kursach o podanej tematyce
Kurs ochrony osób i mienia	4	30
Kurs opieki nad dziećmi, osobami starszymi i niepełnosprawnymi	5	47
Kurs języka obcego	7	104
Kurs komputerowy, kasy fiskalnej	10	45
Kurs obsługi wózka widłowego	10	100
Kurs prawa jazdy	13	114
Inne szkolenia ⁸	16	555
Ogółem	65	995

Tabela 6. Tematy szkoleń ukończonych przez domowników, którzy znaleźli nowe zatrudnienie poza rolnictwem. N = 118

Tematyka szkoleń	Liczba domowników którzy znaleźli nowe miejsce pracy poza rolnictwem	Liczba domowników ogółem, którzy uczestniczyli w kursach o podanej tematyce
Kurs kadry i płace	3	8
Kurs opieki nad dziećmi, osobami starszymi i niepełnosprawnymi	4	20
Kurs obsługi wózka widłowego	6	31
Kurs księgowości	7	15
Kurs monter RTV/AGD	7	10
Kurs prawa jazdy	10	58
Kurs języka obcego	14	73
Kurs komputerowy, kasy fiskalnej	26	123
Inne szkolenia ⁸	41	147
Ogółem	118	485

⁸ Sformułowanie „Inne szkolenia” oznacza wszystkie szkolenia, które nie zostały wymienione w tabeli, a liczba wskazań w przypadku osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem nie przekroczyła dwóch. Były to przeważnie szkolenia zawodowe (np. kurs przygotowujący do zawodu pilarza, kurs masażu, kurs gastronomiczny itp.)

Tabela 7. Tematy szkoleń ukończonych przez inne osoby zatrudnione w rolnictwie, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem. N = 42

Tematyka szkoleń	Liczba innych osób zatrudnionych w rolnictwie które znalazły nowe miejsce pracy poza rolnictwem	Liczba innych osób zatrudnionych w rolnictwie ogółem, które uczestniczyły w kursach o podanej tematyce
Kurs obsługi wózka widłowego	3	12
Kurs prawa jazdy	3	15
Kurs monter RTV/AGD	5	6
Kurs języka obcego	8	41
Kurs komputerowy, kasy fiskalnej	12	48
Inne szkolenia ⁸	11	33
Ogółem	42	155

Jak wynika z danych prezentowanych w powyższych tabelach (Tabele 5 – 7), większość szkoleń ukończonych przez Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR dostarczała im umiejętności przydatnych do zdobycia zatrudnienia w usługach. Fakt ten znalazł odzwierciedlenie w danych statystycznych zawartych w Tabeli 4 z której wynika, że aż 141 z 225 osób (62,7%), które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem, znalazły zatrudnienie w usługach.

5.3 Miejsca pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzone przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów

Drugim wskaźnikiem oddziaływania Działania 2.3 ZPORR: jest „Liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (szt.)”. Metodologia wyliczenia tego wskaźnika jest następująca:

$$X \cdot \frac{POPULACJA}{PROBA} = WSK$$

gdzie:

X oznacza liczbę miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów w badanej próbie.

POPULACJA oznacza całą badaną populację, tj. 15 220 osób.

PROBA oznacza wielkość próby badawczej, na której przeprowadzane jest badanie ankietowe, tj. 1635 osób.

WSK oznacza wartość drugiego wskaźnika oddziaływania Działania 2.3 ZPORR: „Liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (szt.)”

W związku z powyższym, w pierwszej kolejności należy wyznaczyć liczbę respondentów, którzy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie pracowali w nowym miejscu pracy poza rolnictwem. Z analizy danych statystycznych wynika, że spośród 225 osób, które uzyskały nowe miejsce pracy w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie, 168 osób znalazło zatrudnienie na wsi (Wartość X). Wartość 168 jest drugim wskaźnikiem oddziaływania Działania 2.3 ZPORR w odniesieniu do próby 1635 respondentów.

Drugim krokiem było uogólnienie liczby miejsc pracy obliczonych w próbie badawczej (1635 osób) na całą badaną populację (15 220 osób). Wyliczenia w tym zakresie przedstawiamy poniżej:

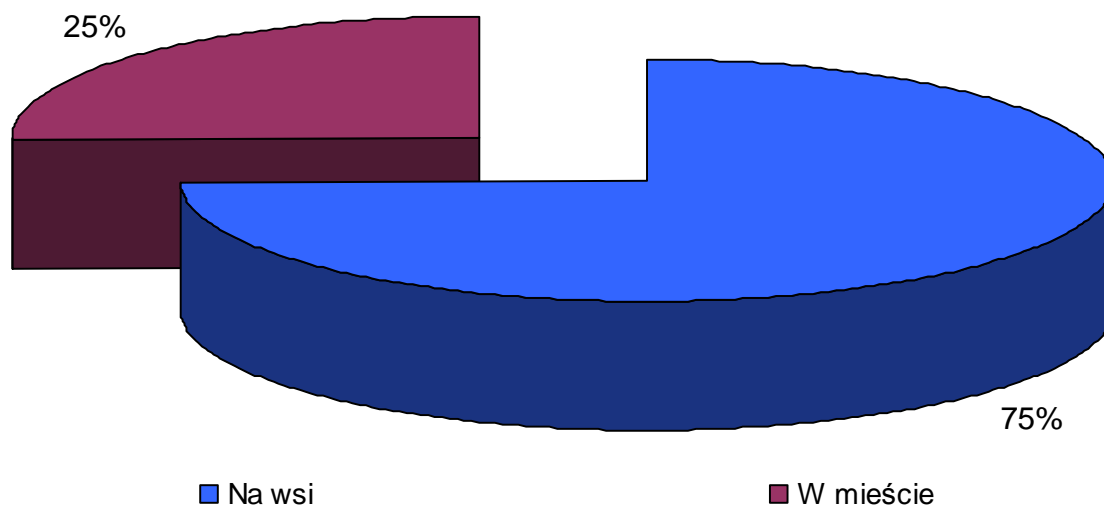
$$168 / 1635 = 10,27\%$$

$$15\ 220 * 10,27\% \approx 1564 \text{ miejsca pracy}$$

Wartość drugiego wskaźnika oddziaływania Działania 2.3 ZPORR: „Liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (szt.)” wynosi 1564.

Wartość drugiego wskaźnika oddziaływania Działania 2.3 ZPORR wyznaczona bezpośrednio z ankiety (w odniesieniu do próby 1635 respondentów) wynosi 168.

Wykres 7. Czy Pana/i ówczesne miejsce pracy było na wsi czy w mieście? N = 225⁹

Spośród 225 osób pracujących w nowym miejscu pracy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie, 168 respondentów pracowało na wsi, natomiast 57 w mieście (Wykres 7). Powyżej wymienione dane statystyczne z podziałem na poszczególne kategorie przedstawia Tabela 8.

Tabela 8. Czy Pana/i ówczesne miejsce pracy było na wsi czy w mieście? N = 225⁹

Czy Pana/i ówczesne miejsce pracy było na wsi czy w mieście?	Kategoria Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR			Ogółem
	Rolnik	Domownik	Inna osoba zatrudniona w rolnictwie	
Na wsi	51	92	25	168
W mieście	14	26	17	57
Ogółem	65	118	42	225

⁹ Prezentowane statystyki odnoszą się do 225 osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie.

5.4 Sytuacja osób, które 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie nie pracowały

Z danych statystycznych niniejszego badania wynika, że 192 osoby zadeklarowały, że 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie nie pracowały, przy czym 10 osób z powyżej wymienionej grupy (5,2% ze 192 osób) stanowili rolnicy, 175 osób to domownicy (91,1% ze 192 osób). Pozostałe 7 osób (3,6% ze 192 osób) stanowiły inne osoby, które przed udziałem w projekcie były zatrudnione w rolnictwie.

Tabela 9. Powiedział/a Pan/i, że pół roku po zakończeniu projektu nie pracował/a Pan/i. Jakie były wtedy przyczyny zakończenia przez Pana (Panią) pracy? N = 192¹⁰

Przyczyny zakończenia pracy:	Płeć		Ogółem	Grupa Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR			Ogółem
	Kobieta	Mężczyzna		Rolnicy	Domownicy	Inne osoby zatrudnione w rolnictwie	
upadłość prowadzonej przeze mnie firmy	3	2	5	1	3	1	5
zostałem(am) zwolniony(a)	2	6	8	1	6	1	8
moja umowa o pracę wygasła i nie została przedłużona	7	19	26	3	20	3	26
zrezygnowałem(am) z pracy	27	4	31	4	26	1	31
wcześniej nie pracowałem/am	58	64	122	1	120	1	122
Ogółem:	97	95	192	10	175	7	192

Tabela 9 przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o przyczynę pozostawania bez pracy. Z analizy danych przedstawionych powyżej wynika, że Beneficjenci Ostateczni Działania 2.3 ZPORR, którzy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie nie pracowali to w większości osoby, które nigdy wcześniej nie były zatrudnione. Dane dotyczące ilości osób, które wcześniej nie pracowały zostały uzyskane w wyniku stworzenia nowej podkategorii podczas badania ankietowego z uwagi na brak możliwości przyporządkowania informacji do istniejących już kategorii w kwestionariuszu badawczym.

Wśród osób, które nigdy wcześniej nie pracowały przeważały młode osoby uczące się (domownicy), przy czym rozkład statystyczny ze względu na płeć był niemal równoważny (58 kobiet i 64 mężczyzn). Wyraźne różnice, istotne statystycznie, dostrzegamy natomiast w przypadku osób, których umowa o pracę wygasła (przewaga mężczyzn) oraz takich, które same zrezygnowały z pracy (znaczną przewagę kobiet).

¹⁰ Pytanie zadawane było respondentom, którzy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie nie pracowali

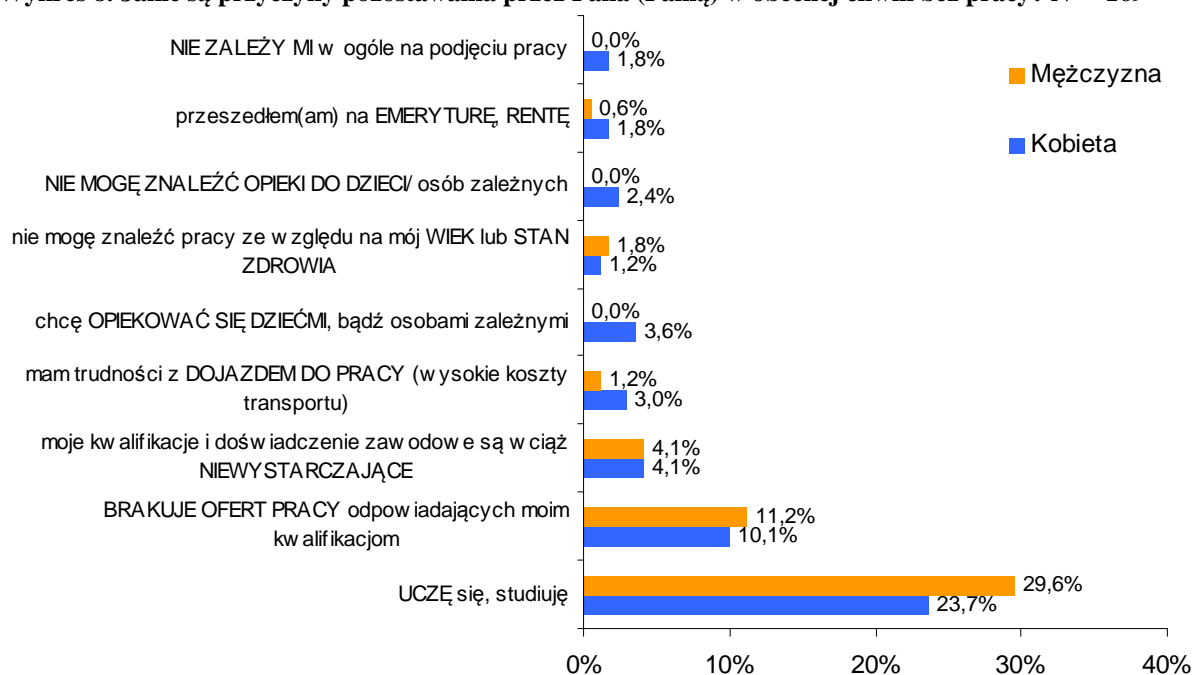
Wśród odpowiedzi na pytanie o przyczyny utraty pracy 5 osób wskazało upadłość prowadzonej firmy, z czego 4 osoby udzielały odpowiedzi „Inne” na pytanie o zajęcie sprzed udziału w projekcie. Były to więc osoby zatrudnione w rolnictwie, które dodatkowo prowadziły własną działalność gospodarczą.

Z danych statystycznych wynika, że:

- Zaledwie 23 osoby spośród 192 respondentów bez pracy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie obecnie jest zatrudnionych, z czego 17 to osoby z najmłodszej badanej grupy wiekowej.
- Spośród 169 osób, które w momencie przeprowadzania ankiety pozostawały bez pracy, 130 osób nie poszukiwało zatrudnienia (w większości domownicy), natomiast 39 osób pracy poszukiwało.
- Działalność gospodarczą starało się założyć 15 respondentów, w tym 7 osób nie poszukuje jednocześnie zatrudnienia u pracodawcy, natomiast 8 osób poszukuje też zatrudnienia u pracodawcy. Pozostałe 154 osoby nie starają się założyć własnej działalności gospodarczej.

Wykres 8 przedstawia przyczyny pozostawania obecnie respondentów bez pracy. Ze względu na bardzo dużą liczbę domowników uczących się, przeważa odpowiedź „uczę się, studiuję”. Często padały również odpowiedzi odnoszące się do posiadanych przez respondentów umiejętności zawodowych – brak ofert pracy dostosowanych do posiadanych kwalifikacji oraz stwierdzenie, iż posiadane kwalifikacje zawodowe są zbyt niskie na znalezienie pracy. Kobiety częściej niż mężczyźni wskazywały problemy z dojazdem do miejsca pracy oraz z opieką nad dziećmi lub osobami zależnymi.

Wykres 8. Jakie są przyczyny pozostawania przez Pana (Panią) w obecnej chwili bez pracy? N = 169¹¹

Na pytanie o ocenę swoich szans na znalezienie pracy w ciągu najbliższych trzech miesięcy 39 osób (23,1% ze 169 uprawnionych do odpowiedzi osób) ocenia swoje szanse jako duże lub średnie. 68,6% (116 osób) stwierdziło, że ich szanse są małe lub wręcz żadne. Obserwacja rozkładu odpowiedzi na to pytanie daje interesujący obraz po zestawieniu z pytaniem, czy respondenci obecnie w ogóle poszukują pracy (Tabela 10).

Tabela 10. Jak ocenia Pan (Pani) szanse na znalezienie pracy w ciągu 3 najbliższych miesięcy w zestawieniu z pytaniem „Czy obecnie poszukuje Pan/i pracy?” N = 169¹¹

Jak ocenia Pan (Pani) szanse na znalezienie pracy w ciągu 3 najbliższych miesięcy?	Czy obecnie poszukuje Pan/i pracy?	
	Tak	Nie
duże	3	1
średnie	16	19
małe	31	45
żadne	7	33
trudno powiedzieć	1	13
Ogółem	58	111

Zaledwie 58 ze 169 osób (34,3%) deklaruje, iż poszukuje pracy. Pozostałe 111 osób (65,7%) nie poszukuje pracy. Należy zwrócić uwagę na fakt występowania wśród osób, które obecnie nie poszukują pracy, 20 osób oceniających swoje szanse na rynku pracy jako średnie lub

¹¹ Pytanie zadawane było respondentom, którzy w momencie przeprowadzania ankiety nie pracowali

nawet duże. Skoro nie mają styczności na bieżąco z pracodawcą, istnieje duże prawdopodobieństwo, że nie posiadają aktualnej wiedzy na temat sytuacji na rynku pracy i tym samym swoich szans nie są w stanie ocenić prawidłowo.

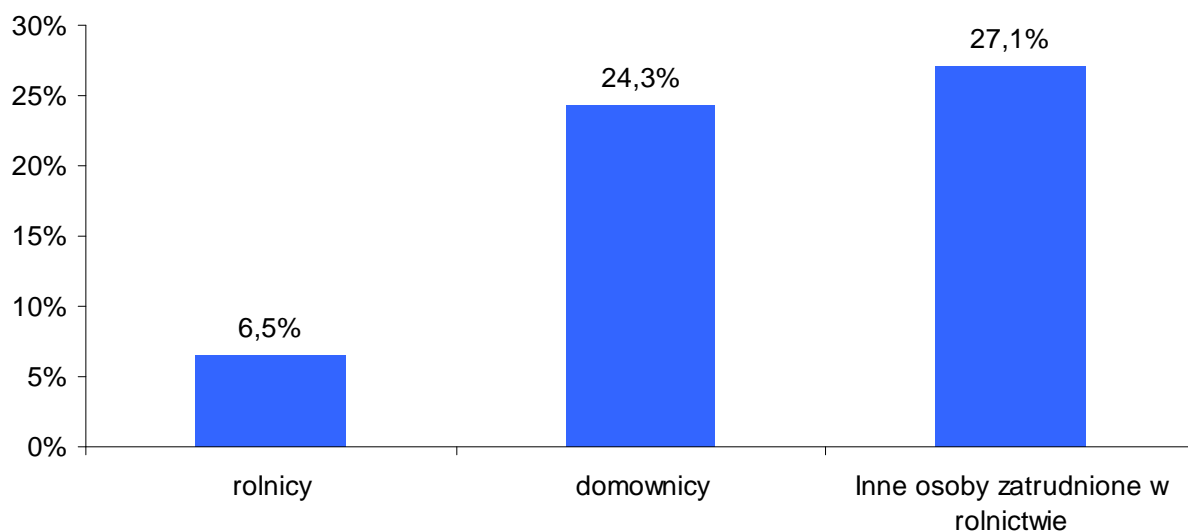
Osoby poszukujące obecnie pracy w większości (65,5%) oceniali swoje szanse jako małe lub żadne. W znacznej mierze były to osoby wskazujące jako przyczynę pozostawania bez pracy brak ofert pracy odpowiadających ich umiejętnościom zawodowym a także poszukujące pracy osoby uczące się.

6. Czynniki decydujące o powodzeniu projektów

Aby stwierdzić, jakie czynniki miały wpływ na odchodzenie z rolnictwa Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR w związku z udziałem w projektach, poddano szczegółowej analizie najważniejsze cechy respondentów, którzy znaleźli nową pracę poza rolnictwem. W przypadku niniejszego badania w próbie 1635 osób z terenu całej Polski, 225 osób znalazło nowe zatrudnienie poza rolnictwem, z czego aż 174 osoby (77,3% z 225 osób) dostrzegały pozytywny związek między uczestnictwem w projekcie a tym, czym zajmowały się 6 miesięcy po jego zakończeniu.

W celu znalezienia czynników mających największy wpływ na odejście respondentów od rolnictwa wykorzystano analizę CHAID (Chi-square Automatic Interaction Detection) – algorytm pozwalający zbadać grupy Beneficjentów Ostatecznych, w których odsetek osób, które w 6 miesięcy po ukończeniu udziału w projekcie zmieniły pracę był największy. Pierwszym istotnym spostrzeżeniem po zastosowaniu analizy był fakt, iż nie wszystkie zmienne niezależne miały wpływ na badany model. Zmienne takie jak płeć oraz grupa wiekowa respondentów okazały się nie wpływać na prawdopodobieństwo odejścia od rolnictwa. Faktycznie, w przekroju ze względu na płeć i wiek Beneficjenci Ostateczni, którzy odeszli od rolnictwa rozkładają się w sposób zbliżony do udziału przedstawicieli obu płci i wszystkich grup wiekowych w całej próbie badawczej.

Wykres 9. Procentowy udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem wśród rolników, domowników oraz innych osób zatrudnionych w rolnictwie. N = 225¹²

¹² Wyniki przedstawione są jako udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem w zależności od sytuacji zawodowej sprzed udziału w projekcie w ogólnej liczbie osób o tej samej sytuacji zawodowej. Wyniki nie sumują się do 100%.

Wykres 9 wskazuje, że na osiągnięcie pierwszego i drugiego wskaźnika oddziaływania największy wpływ ma odsetek osób z kategorii „domownik” i „inne osoby zatrudnione w rolnictwie”. Wynika to faktu, iż w wyżej wymienionych grupach Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR obserwujemy bardzo wysoki odsetek osób, których udział w projekcie zakończył się zdobyciem nowego miejsca pracy poza rolnictwem. Wskaźnik oddziaływania dotyczący udziału osób, które znalazły nowe miejsce pracy poza rolnictwem planowany był na poziomie 12%¹³. Z powyższych informacji wynika, że Beneficjenci Ostateczni Działania 2.3 ZPORR kwalifikowani do grupy domowników i innych osób zatrudnionych w rolnictwie znacznie przekraczają 12% zakładanej wielkości wskaźnika.

Zgodnie z wcześniejszymi spostrzeżeniami najmniejszy odsetek osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem (6,5%) obserwujemy wśród rolników. Osiągnięty wskaźnik w tej kategorii wydaje się być i tak wysoki. Odejście rolnika z rolnictwa oznacza zaprzestanie działalności prowadzonego przez niego gospodarstwa i skutkuje utratą pracy w rolnictwie zarówno dla niego, jak i domowników. W związku z powyższym, z reguły pierwszymi osobami w rodzinie rolniczej, które odchodzą z rolnictwa są domownicy. Jednoczesne odejście z rolnictwa zarówno rolnika jak i domowników może spowodować, w przypadku niepowodzenia w nowym miejscu pracy poza rolnictwem, brak stabilności finansowej całej rodziny.

Kolejnymi czynnikami wyróżniającymi w znaczący sposób osoby, których udział w projekcie zakończył się zdobyciem miejsca pracy poza rolnictwem są:

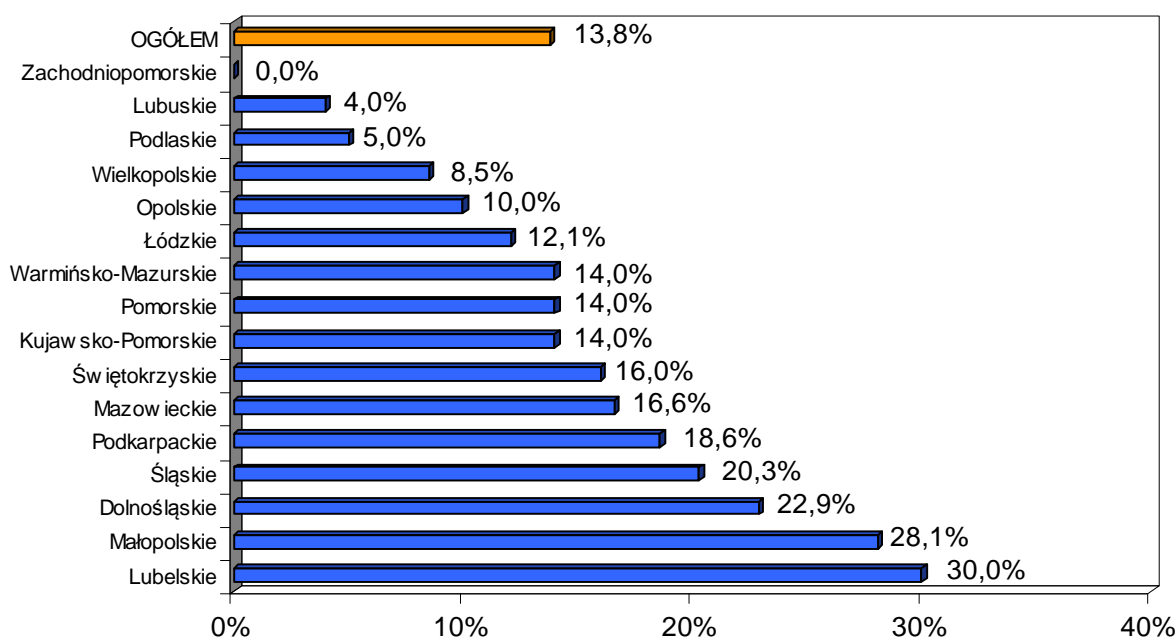
1. miejsce zamieszkania (województwo),
2. liczba innych projektów mających na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych, w których dane osoby brały udział.

Wartości obliczanego współczynnika oddziaływania w podziale na województwa (Rozdział 10) wskazują, iż w niektórych województwach wartość ta jest wyższa od wartości obliczonej dla całej Polski, podczas gdy w innych znacznie niższa. Wartości wskaźników oddziaływania w poszczególnych województwach przedstawia Wykres 10.

---

¹³ Źródło: „Uzupełnienie Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006” Dz. U. z 30 maja 2006 r. Nr 102, poz. 706

Wykres 10. Wartości wskaźnika oddziaływania: „udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń” w poszczególnych województwach

Znacznie ponad przeciętną wartość osiągnięty został poziom wskaźnika w województwach lubelskim, małopolskim, dolnośląskim oraz śląskim. Najmniejsze wartości obserwujemy dla województwa zachodniopomorskiego (w przypadku województwa zachodniopomorskiego wskaźnik osiąga wartość zerową), lubuskiego oraz podlaskiego.

Aby zbadać przyczynę tak dużej rozbieżności wartości wskaźnika w zależności od województwa, dokonano analizy danych statystycznych z województw, w których wartość pierwszego wskaźnika oddziaływania była znacznie wyższa lub niższa od wartości średniej. Analiza wykazała, iż województwa, w których osiągnięto najniższe wartości wskaźnika oddziaływania charakteryzują się występowaniem bardzo wysokiego odsetka rolników w próbie badawczej. Łącznie, na 535 Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR z województw zachodniopomorskiego, lubuskiego, podlaskiego oraz wielkopolskiego występowało aż 440 rolników. Liczba ta stanowi 44,2% liczby rolników z terenu całej Polski. Województwa, w których pierwszy wskaźnik oddziaływania był najwyższy charakteryzują się występowaniem bardzo wysokiego odsetka domowników oraz innych osób zatrudnionych w rolnictwie. W województwach śląskim, dolnośląskim, małopolskim oraz lubelskim, gdzie łącznie przebadano 328 respondentów, odnotowano występowanie 179 domowników i 38 innych osób zatrudnionych w rolnictwie. Liczba domowników w wymienionych wyżej

województwach stanowi 36,9% ogólnej liczby domowników z terenu całej Polski, natomiast liczba innych osób zatrudnionych w rolnictwie stanowi 24,5% wartości ogólnopolskiej.

Pozostałe czynniki, takie jak wiek, płeć, rodzaje odbytych szkoleń lub oczekiwania względem projektów przedstawiały się podobnie zarówno w województwach, gdzie wskaźnik był znacznie wyższy od średniej, jak i w województwach, gdzie był on znacznie poniżej średniej. Można wnioskować, iż czynnikiem powodującym tak duże rozbieżności w wartości wskaźników oddziaływania w poszczególnych województwach były różnice w proporcjach rolników, domowników i innych osób zatrudnionych w rolnictwie na terenie poszczególnych województw.

Biorąc pod uwagę liczbę dodatkowych szkoleń odbytych przez respondentów okaże się, iż osoby przekwalifikowane to w większości (62,2%) osoby, które nie brały udziału w żadnych dodatkowych kursach. Zależność ta jest bezpośrednim skutkiem ogólnie wysokiego udziału takich osób w próbie badawczej, sięgającego 67,8%. Wśród osób, które nie brały udziału w innych projektach osoby przekwalifikowane stanowią 13,4%, podczas gdy wśród osób które były uczestnikami dodatkowo jednego lub dwóch projektów, odsetek ten wynosi odpowiednio 20,7% oraz 15,3%. Może to świadczyć o fakcie, iż bardziej skutecznie sytuację zawodową zmieniały osoby, które wzięły udział dodatkowo w jednym lub dwóch projektach. Co ciekawe przy większej liczbie projektów (przy trzech i więcej) odsetek osób, które znalazły nową pracę poza rolnictwem był bardzo niski.

Dodatkowym czynnikiem mającym wyraźny wpływ na prawdopodobieństwo odejścia od rolnictwa był rodzaj kursów, na które uczęszczali respondenci. Spośród osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem, znaczna część uczęszczała na kursy dające im konkretne umiejętności zawodowe, często poparte uzyskaniem dodatkowych uprawnień. Przykładem mogą być kursy na prawo jazdy kategorii C, C+E a także uprawnienia do obsługi wózków widłowych czy licencja ochroniarska. Także wśród kursów komputerowych większe szanse na odejście z rolnictwa mieli ci uczestnicy, którzy poza ogólną obsługą komputera nauczyli się na przykład podstaw księgowości. Można przypuszczać, że kursy w mniejszym stopniu nastawione na zdobycie nowego zawodu (kursy językowe, ogólne komputerowe) dawały gorsze rezultaty.

7. Ocena otrzymanego wsparcia

7.1 Oczekiwania względem projektów oraz poziom ich spełnienia

Beneficjenci Ostateczni objęci badaniem ankietowym w większości (62,6% ogólnej liczby respondentów) przystępując do projektów mieli względem niego konkretne oczekiwania. Wśród oczekiwań (Wykres 11) przeważała chęć rozwoju osobistych predyspozycji – 542 wskazania (52,9% z 1024) oraz chęć zdobycia nowego zawodu (49,1% z 1024). Kobiety znacznie częściej niż mężczyźni oczekiwały zdobycia nowego zawodu oraz podniesienia kwalifikacji w obecnie wykonywanym zawodzie.

Wykres 11. Czego oczekiwał/a Pan/i od uczestnictwa w projekcie przed jego rozpoczęciem? N = 1024¹⁴

Poziom spełnienia oczekiwań względem projektów przedstawia Wykres 12. Każde z wymienionych oczekiwań oceniane było osobno, stąd wyniki poszczególnych odpowiedzi sumują się do 100%. Mimo, iż nauka języków obcych nie była wymieniana jako jedno z oczekiwań względem projektów, 29 osób pytanym o poziom spełnienia swoich oczekiwań wskazało naukę języka obcego. W tej stosunkowo niewielkiej grupie respondentów było to oczekiwanie spełniane najczęściej (w 95,2%). W dalszej kolejności był to rozwój osobistych predyspozycji oraz podniesienie kwalifikacji w obecnie wykonywanym zawodzie. Najmniej

¹⁴ Pytanie zadawane respondentom mającym oczekiwania względem projektów.

Z powodu braku jakichkolwiek wskazań w kategorii „Inne”, została ona pominięta na wykresie. Ponieważ odpowiedzi z tej kategorii wystąpiły w badaniu przeprowadzonym przez firmę ARC Rynek i Opinia, w rozdziale poświęconym połączeniu wyników obu badań, kategoria „Inne” została uwzględniona.

osób przyznało, iż dzięki udziałowi w projekcie nawiązało nowe znajomości zawodowe oraz zdobyło nowy zawód.

Wykres 12. W jakim stopniu udało się Panu/i zaspokoić te oczekiwania? N = 611¹⁵

Bardzo istotną informacją z punktu widzenia analizy sytuacji zawodowej Beneficjentów Ostatecznych 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projektach jest ich własna ocena wpływu projektu, w którym brali udział na ich ówczesną sytuację na rynku pracy. 47,4% respondentów uważa, że projekt miał wpływ na ich sytuację zawodową pół roku po zakończeniu udziału w projekcie, natomiast 52,0% z nich uważa, że udział w projektach nie miał wpływu na ich późniejszą sytuację zawodową.

Tabela 11. Jak Pan/i sądzi, czy Pana/i udział w projekcie wpłynął na to, czym się Pan/i zajmował/a w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie? N = 1443¹⁶

Województwo:	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
dolnośląskie	21,8%	29,3%	40,6%	8,3%	0,0%
kujawsko-pomorskie	19,4%	12,9%	41,9%	25,8%	0,0%
lubelskie	15,0%	62,5%	22,5%	0,0%	0,0%
lubuskie	28,0%	30,0%	32,0%	10,0%	0,0%
łódzkie	18,3%	10,8%	37,6%	33,3%	0,0%

¹⁵ Pytanie zadawane respondentom mającym oczekiwania względem projektów.

Ankieta nie uwzględniała odpowiedzi związanej ze spełnieniem oczekiwań dotyczących chęci podjęcia pracy i aktywizacji zawodowej.

¹⁶ Pytanie zadawane było respondentom, którzy 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie pracowali, z pominięciem 192 osób deklarujących wówczas brak pracy

Województwo:	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
małopolskie	19,1%	44,7%	27,7%	8,5%	0,0%
mazowieckie	28,1%	23,2%	39,9%	7,6%	1,1%
opolskie	25,5%	53,2%	17,0%	4,3%	0,0%
podkarpackie	27,0%	22,5%	24,7%	24,7%	1,1%
podlaskie	7,8%	15,7%	76,2%	0,0%	0,3%
pomorskie	15,6%	13,3%	24,4%	46,7%	0,0%
śląskie	9,8%	61,0%	24,4%	0,0%	4,9%
świętokrzyskie	43,8%	25,0%	31,3%	0,0%	0,0%
warmińsko-mazurskie	52,6%	31,6%	7,9%	2,6%	5,3%
wielkopolskie	32,4%	36,6%	29,6%	1,4%	0,0%
zachodniopomorskie	42,0%	24,0%	24,0%	10,0%	0,0%
Ogółem	21,8%	25,6%	42,9%	9,1%	0,6%

Tabela 11 prezentuje rozkłady odpowiedzi na pytanie o wpływ projektu na sytuację zawodową 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie z podziałem na województwa. Wyraźnie widać w niej, że w pewnych województwach (na przykład w śląskim, opolskim czy warmińsko – mazurskim) respondenci zauważyli związek między swoją sytuacją zawodową po udziale w projekcie a uczestnictwem w projekcie. Związku takiego nie dostrzega większość mieszkańców województwa podlaskiego, gdzie aż 76,2% respondentów udzieliło odpowiedzi przeczącej. Jednakże, mając na uwadze dane statystyczne należy stwierdzić, że osiągnięcie wysokiego bądź niskiego odsetka osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem tylko w przypadku nielicznych województw pozostaje w związku z odsetkiem osób, które łączą fakt swego uczestnictwa w projekcie ze swoją sytuacją zawodową 6 miesięcy po jego ukończeniu. Przykładem jest województwo zachodniopomorskie, gdzie pomimo występowania aż 66% (z czego 42% podało odpowiedź „zdecydowanie tak”, natomiast 24% - „raczej tak”) osób dostrzegających związek między uczestnictwem w projekcie a swoją późniejszą sytuacją zawodową, wartość obu wskaźników oddziaływania Działania 2.3 ZPORR jest zerowa.

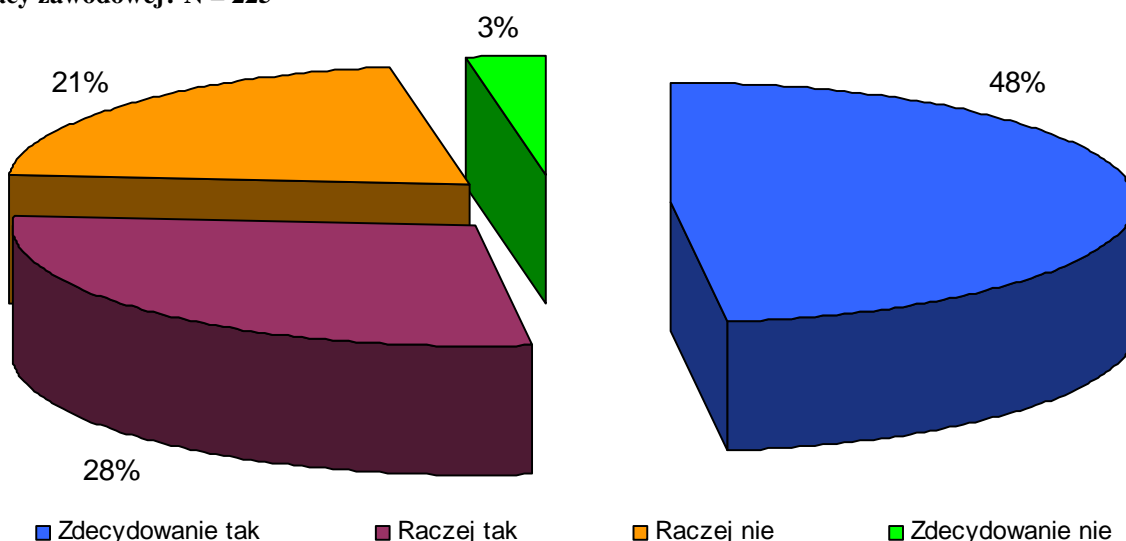
7.2 Ogólna ocena projektów

Ogólna ocena projektów przedstawia się pozytywnie. Respondenci niemal jednogłośnie określili projekty jako bardzo dobre oraz stwierdzili, że projekty całkowicie odpowiadały ich oczekiwaniom. Z ogółu respondentów 92% nie zgodziło się ze stwierdzeniem, iż w trakcie projektu nauczyło się wielu rzeczy, lecz uważa je za nieprzydatne w przyszłości. Oznacza to, iż uważali oni zdobywane umiejętności za przydatne w przyszłości, a kwalifikacje, jakie

zdobyli w trakcie uczestnictwa w projektach mogą być pomocne w zdobyciu nowego miejsca pracy poza rolnictwem.

Zdecydowana większość respondentów zadeklarowała chęć wzięcia udziału w podobnym projekcie w przyszłości. Zaliczają się do nich w dużej mierze osoby, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem (92% spośród 225 osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem wskazało wyżej wymienioną odpowiedź).

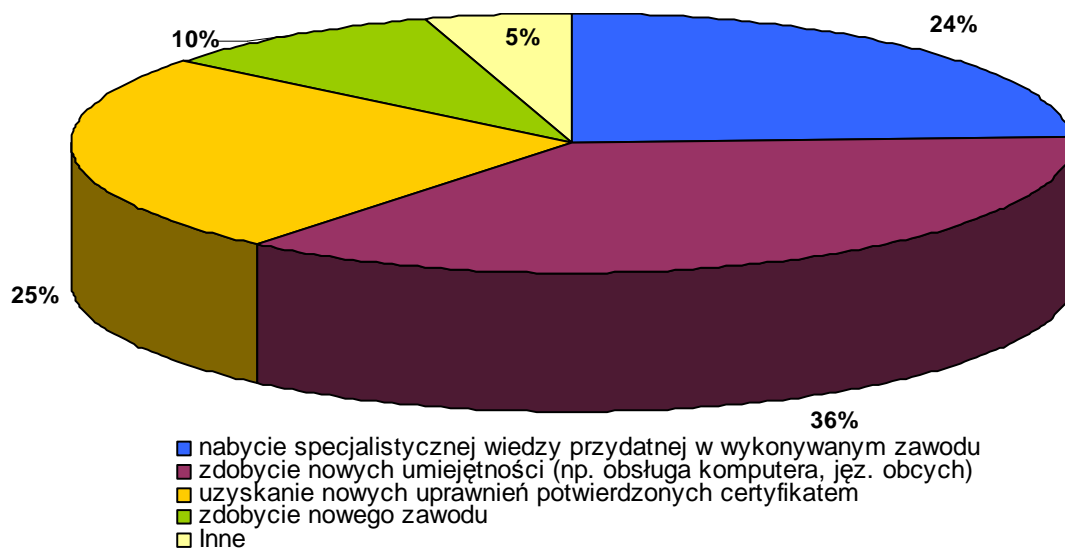
Wykres 13. Czy udział w projekcie pomógł rozwinąć umiejętności potrzebne do wykonywania Pana/i pracy zawodowej? N = 225¹⁷

Wykres 13 przedstawia odpowiedzi na pytanie, czy projekt pomógł rozwinąć umiejętności potrzebne do wykonywania pracy zawodowej. Wśród 225 osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie, 76% zgadza się z tym stwierdzeniem, natomiast przeciwnego zdania jest 24%. Osoby, które nie wykorzystywały zawodowo umiejętności zdobytych podczas projektu to w dużej mierze osoby, które nie wiązały swojej sytuacji zawodowej 6 miesięcy po zakończeniu projektu ze swoim uczestnictwem w projekcie. Łącznie 24 osoby z 225 osób, które znalazły zatrudnienie poza rolnictwem (10,7%) zadeklarowały, że projekt nie miał wpływu na ich sytuację zawodową 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie, a umiejętności zawodowe zdobyte w trakcie projektu nie są wykorzystywane w pracy zawodowej.

¹⁷ Wykres prezentuje odpowiedzi osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie

Wykres 14. Jakie umiejętności pomógł Panu/i rozwinąć udział w projekcie? N = 1013¹⁸

W ramach projektów respondenci najczęściej zdobywali nowe umiejętności (obsługa komputera, języki obce) – 36% z 1013, nowe uprawnienia potwierdzone certyfikatem – 25% oraz nową specjalistyczną wiedzę przydatną w wykonywaniu zawodu. – 24%

Na uwagę zasługuje fakt, iż 79 osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem (35% z 225 osób) zadeklarowało zdobycie nowego zawodu. Jest to odsetek znacznie wyższy niż liczony analogicznie w grupie 1013 osób deklarujących, iż wykorzystują zawodowo umiejętności zdobyte podczas udziału w projekcie. Potwierdza to tezę, iż z rolnictwa odchodziły w dużej mierze osoby, które w ramach projektu zdobyły nowy zawód.

Tabela 12. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie z tym, że dzięki udziałowi w projekcie: N = 1635

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	trudno powiedzieć
wzrosło Pana/i zaangażowanie w to co Pan/i robi (naucę, pracę)	21,6%	39,5%	28,3%	1,5%	9,2%
nauczył/a się Pan/i pracować w zespole	11,7%	31,3%	36,8%	2,1%	18,1%
lepiej radzi sobie Pan/i przy rozwiązywaniu pojawiających się problemów	21,9%	38,8%	30,8%	2,0%	6,5%
odkrył/a Pan/i w sobie umiejętności, których wcześniej sobie nie uświadamiał/a	13,6%	35,7%	21,8%	6,3%	22,6%
nabrał/a Pan/i pewności w kontaktach z innymi ludźmi	11,6%	39,3%	34,9%	2,1%	12,1%
wzrosły Pana/i osobiste i zawodowe dążenia	16,9%	41,8%	25,5%	1,2%	14,6%
w większym stopniu czuje się Pan/i odpowiedzialny(na) za to co robię	10,5%	31,1%	32,7%	3,2%	22,6%

¹⁸ Pytanie zadawane respondentom deklarującym, że wykorzystują zawodowo umiejętności zdobyte podczas udziału w projekcie

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	trudno powiedzieć
stał/a się Pan/i bardziej punktualny/a	4,8%	19,9%	32,2%	8,0%	35,1%
nauczył/a się Pan/i lepiej porozumiewać się z innymi	7,2%	34,5%	32,8%	1,5%	24,0%
poprawił/a Pan/i swój wygląd i prezencję	4,0%	16,6%	29,3%	14,5%	35,5%
ma Pan/i lepsze samopoczucie	14,4%	29,8%	25,3%	0,9%	29,7%

Respondenci pytani o swoje odczucia niezwiązane bezpośrednio z sytuacją zawodową dotyczące projektów (Tabela 12) wykazali się dość dużym dystansem. Przyznali w większości, że wzrosło ich zaangażowanie w naukę i pracę, lepiej radzą sobie z pojawiającymi się problemami oraz nabrali pewności w kontaktach z innymi ludźmi. W pytaniach o wygląd i prezencję oraz o punktualność udzielano przeważnie odpowiedzi przeczących. Efekt oddziaływania projektów na sferę wyglądu czy punktualności mógł być niedostrzegalny ze względu na fakt, iż głównym celem projektów była reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa.

8. Połączenie z wynikami badania przeprowadzonego w latach 2007 – 2008

8.1 Metoda połączenia wyników

W latach 2007-2008 firma ARC Rynek i Opinia przeprowadziła na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego badanie ewaluacyjne Działań 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 oraz 2.5 ZPORR. Niniejszy raport stanowi kontynuację badania przeprowadzonego przez firmę ARC Rynek i Opinia, jednakże wyłącznie w zakresie Działania 2.3 ZPORR. W celu przeprowadzenia kompleksowej analizy danych zebranych w wyniku przeprowadzonych badań, wyniki obu ewaluacji zostaną połączone. Połączenie odbywać się będzie w następujący sposób:

1. W pierwszej kolejności zostaną ustalone wartości danych wyjściowych obu przeprowadzonych badań. Bazą wyjściową z danych zawartych w raporcie firmy ARC Rynek i Opinia stanowić będzie:
  - a. 1086 osób, co stanowi ogół respondentów,
  - b. 38 594 osób, które stanowią badaną populację Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR,
  - c. 134 osoby, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie,
  - d. 107 miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów.
2. Bazą wyjściową danych uzyskanych przez firmę Centrum Usług „Profesja” Sp. z o.o. stanowić będzie:
  - a. 1635 osób, co stanowi ogół respondentów,
  - b. 15 220 osób, które stanowią badaną populację Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR,
  - c. 225 osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie,
  - d. 168 miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów.
3. Łączenie danych zostanie dokonane w ramach następujących zagadnień:
  - a. Wpływ zrealizowanych projektów działania 2.3 ZPORR na sytuację zawodową Beneficjentów Ostatecznych

- i. sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych przez udziałem w projekcie
  - ii. sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie
  - iii. miejsca pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzone przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów
  - iv. sytuacja osób, które 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie nie pracowały
- b. Czynniki decydujące o powodzeniu projektów
  - c. Ocena otrzymanego wsparcia
    - i. oczekiwania względem projektów oraz poziom ich spełnienia
    - ii. ogólna ocena projektów
4. Z uwagi na fakt, iż dane statystyczne prezentowane w niniejszym raporcie przez firmę Centrum Usług „Profesja” Sp. z o.o. w zakresie Działania 2.3 ZPORR są znacznie obszerniejsze niż prezentowane przez firmę ARC Rynek i Opinia, połączenie nastąpi poprzez dodanie danych statystycznych uzyskanych w ramach badania przeprowadzonego w 2010 roku wyłącznie w zakresie danych prezentowanych przez firmę ARC Rynek i Opinia.
5. Sposób łączenia wyników analiz statystycznych obu badań opiera się na średniej ważonej, gdzie wagi stanowią liczby respondentów udzielających odpowiedzi na dane pytanie. Przykład połączenia wyników badań wraz z obliczeniami przedstawiamy poniżej:

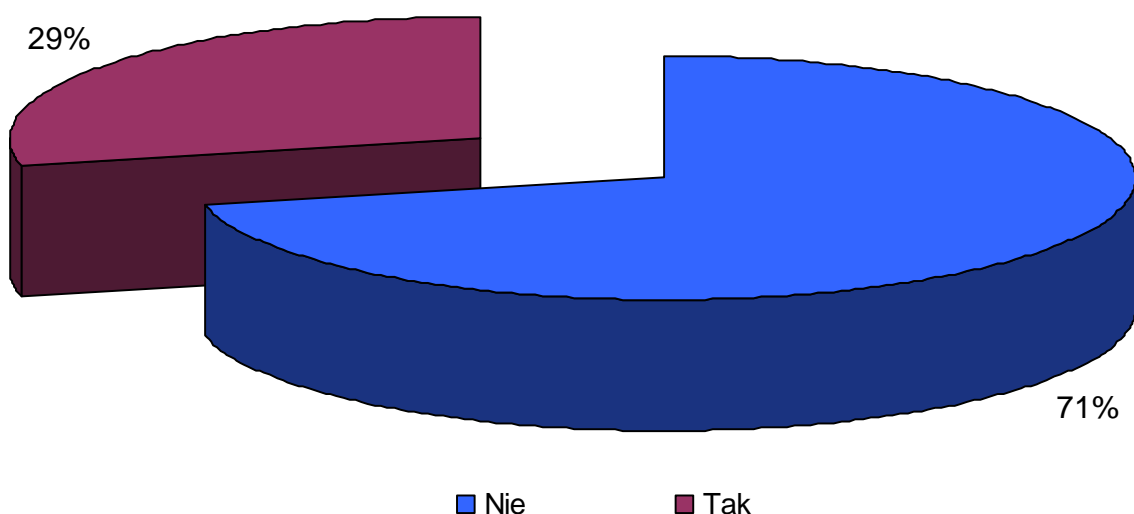
Wynik odpowiedzi na pytanie w badaniu przeprowadzonym przez firmę ARC Rynek i Opinia:	Wynik odpowiedzi na pytanie w badaniu przeprowadzonym przez firmę Centrum Usług „Profesja” Sp. z o.o.:
Respondenci w 70% mieli sprecyzowane oczekiwania względem projektów	Respondenci w 62,6% mieli sprecyzowane oczekiwania względem projektów
Wyniki z połączonych badań:	
$(70\% * 1086 + 62,6\% * 1635) / (1086 + 1635) = 65,6\%$	

8.2 Wpływ zrealizowanych projektów działania 2.3 ZPORA na sytuację zawodową Beneficjentów Ostatecznych (dane łączne)

8.2.1 Sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych przez udziałem w projekcie

1. 64% Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 przyznało, że przed udziałem w projekcie nie miało trudnień w wykonywaniu pracy zawodowej. Wartość ta może oznaczać, że większość uczestników projektów nie widziała trudnień w odejściu z rolnictwa, lub bez trudnień wykonywali pracę w rolnictwie. Pozostałe 36% badanych jako bariery wymieniało najczęściej brak konkretnych, specjalistycznych umiejętności zawodowych (44%) oraz to, że umiejętności zawodowe nie odpowiadały oczekiwaniom pracodawcy (25%).
2. 29% Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 podejmowało działania mające na celu podniesienie własnych kwalifikacji zawodowych, a w konsekwencji podniesienie szans na rynku pracy. Grupa ta w minionych 2 latach uczestniczyła w – licząc średnio – 1,8 kursach, szkoleniach itp. Można więc powiedzieć, że pomoc w postaci szkoleń i doradztwa w ramach Działania 2.3 w dużej mierze trafia do Beneficjentów Ostatecznych, którzy uczestniczą już w rynku szkoleniowym, podnoszą stale swoje umiejętności, wykazują aktywność. Proporcja kobiet i mężczyzn w grupie osób biorących udział w ciągu ostatnich 2 lat w innych projektach mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych była zbliżona jak w całej badanej próbie.

Wykres 15. Proszę powiedzieć, czy w okresie ostatnich 2 lat brał/a Pan/i udział w innych projektach mających na celu podniesienie Pana/i kwalifikacji zawodowych lub szans na rynku pracy? N=2721

Wykres 16. Czy przed udziałem w projekcie miał/a Pan/i następujące utrudnienia w wykonywaniu pracy?
N=2721

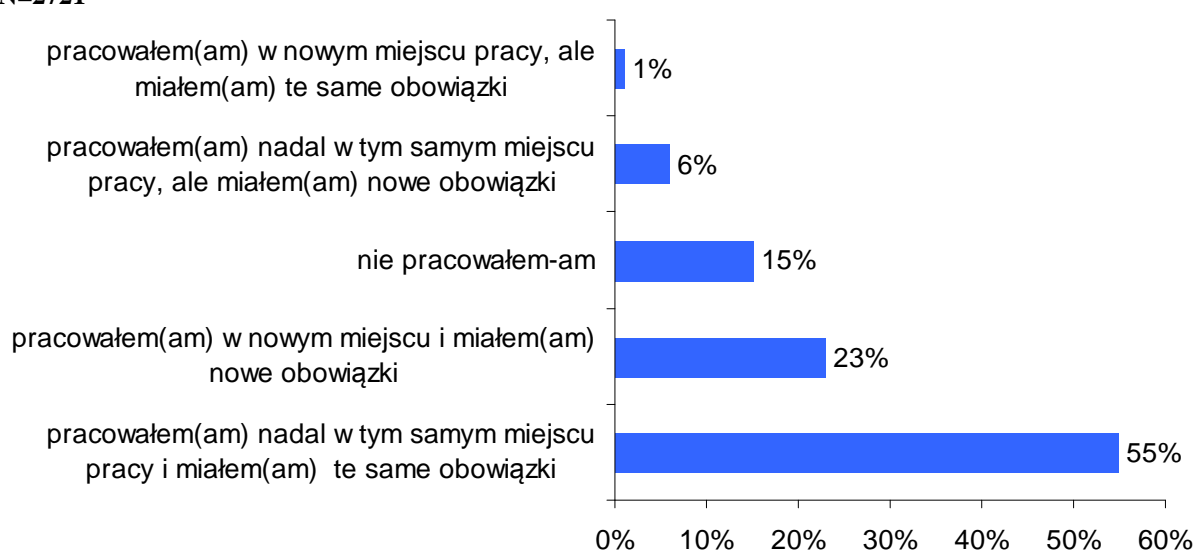

3. 64% Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 przed udziałem w projekcie nie napotykało utrudnień w wykonywaniu pracy, natomiast pozostałe 36% respondentów utrudnienia dostrzegało. Najczęściej wymienianymi utrudnieniami były te związane z umiejętnościami zawodowymi. 19% respondentów zauważało brak konkretnych (specjalistycznych) umiejętności zawodowych, natomiast 11% respondentów przyznało, że ich umiejętności zawodowe nie odpowiadały oczekiwaniom pracodawców. 9% respondentów jako utrudnienie wskazało konieczność opieki nad dziećmi lub osobami zależnymi. Pozostałe utrudnienia wskazywało od 3 do 5% respondentów.

8.2.2 Sytuacja zawodowa Beneficjentów Ostatecznych 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie

Uwzględniając wyniki obu badań przeprowadzonych wśród Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR, wartość pierwszego wskaźnika oddziaływania Działania 2.3 ZPORR: „udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń” wynosi 13,2% (w tym mężczyźni vs. kobiety: 53,2% vs 46,8%)

Wykres 17. Proszę powiedzieć, co Pan/i robił/a w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie?
N=2721¹⁹

Po upływie 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie 55% Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 nie zmieniło swojej sytuacji zawodowej i wykonywała te same obowiązki. 23% badanych znalazło nowe zatrudnienie (nowe miejsce pracy, rozumiane również jako prowadzenie własnej działalności gospodarczej), natomiast 15% nie pracowało. Z odpowiedzi na powyższe pytanie, a także kolejne pytanie dotyczące miejsca pracy Beneficjentów Ostatecznych, (która zgodnie z definicją wskaźnika powinna być pracą poza rolnictwem) wynika, że wskaźnik oddziaływania dla Działania 2.3 wynosi 13,2%.

Po upływie 6 miesięcy od udziału w projekcie więcej mężczyzn niż kobiet znajdowało nowe zatrudnienie (nowe miejsce pracy lub założenie własnej działalności gospodarczej), za to kobiety częściej niż mężczyźni były bez pracy.

¹⁹ Kategoria „prowadziłem(am) własną działalność gospodarczą” została włączona do kategorii „pracowałem(am) w nowym miejscu pracy i miałem(am) nowe obowiązki”

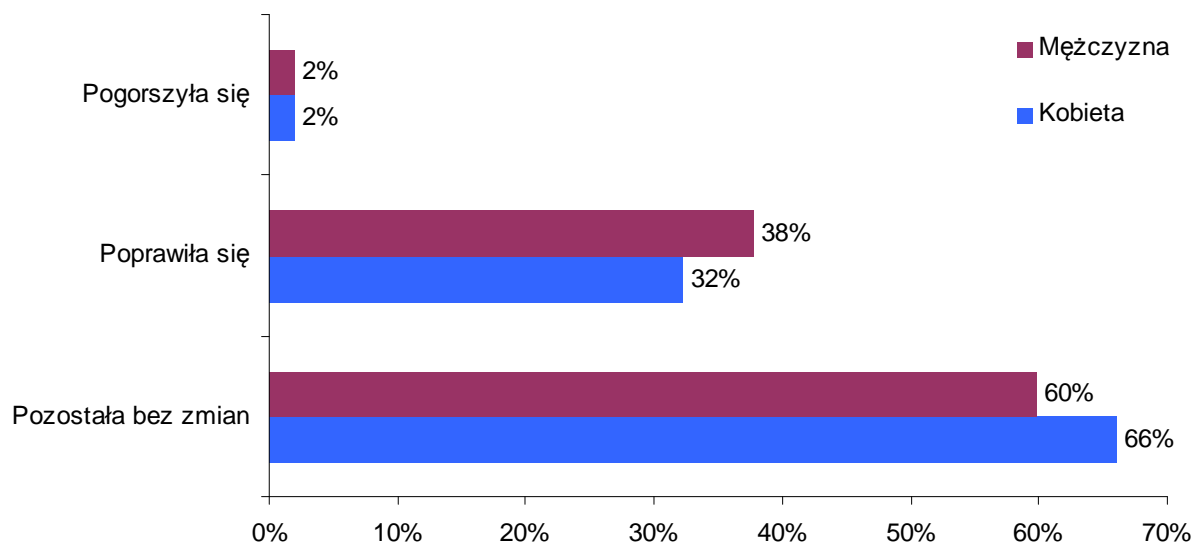
61% Beneficjentów Ostatecznych działania 2.3 w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie pracowała nadal w tym samym miejscu pracy. Łączny odsetek osób, które zmieniły swoją sytuację zawodową to 23% (w grupie tej przeważali mężczyźni).

Zdaniem ponad połowy Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ich obecna sytuacja zawodowa w porównaniu do tej przed udziałem w projekcie pozostała bez zmian.

W ocenie prawie połowy Beneficjentów Ostatecznych udział w projekcie miał wpływ na to, czym zajmowali się w 6 miesięcy po jego zakończeniu. Jest to odsetek wyraźnie wyższy od odsetka osób, które zmieniły swoją sytuację zawodową. Najprawdopodobniej oznacza to, że nowo nabyte umiejętności były wykorzystywane przez Beneficjentów Ostatecznych w tej samej pracy, którą wykonywali przed wzięciem udziału w projekcie.

63% Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 oceniło, że ich sytuacja zawodowa w momencie przeprowadzania badania pozostała bez zmian w stosunku do okresu przed udziałem w projekcie. 35% respondentów uznało obecną sytuację za lepszą, a tylko 2% za gorszą od tej, w której znajdowali się przed udziałem w projekcie. Swoją sytuację oceniali jako lepszą ci Beneficjenci Ostateczni, którzy w momencie przeprowadzania badania pracowali poza rolnictwem. W tej grupie odsetek osób deklarujących poprawę sytuacji zawodowej sięga 84%.

Wykres 18. Czy w porównaniu do sytuacji sprzed Pani udziału w projekcie, Pani sytuacja zawodowa:
N=2721

Kobiety częściej niż mężczyźni przyznawały, że ich sytuacja pozostała bez zmian (różnica 6% w stosunku do mężczyzn). Wiązało się to z faktem, iż rzadziej niż mężczyźni znajdowały nowe miejsce pracy. Mężczyźni częściej niż kobiety deklarowali, że ich sytuacja się poprawiła.

Opinie Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 na temat wpływu projektu na sytuację w 6 miesięcy po projekcie były podzielone. Zbliżony odsetek respondentów przyznał, że udział w projekcie miał wpływ, jak i że nie miał wpływu na to, czym zajmowali się po jego zakończeniu. 24% osób, które w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie pracowały poza rolnictwem sądzi, że udział w projekcie nie miał z tym związku.

8.2.3 Miejsca pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzone przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane łączne)

Liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów: 5439.

Wartość drugiego wskaźnika oddziaływania obliczona dla całego Działania 2.3 ZPORR obliczona została następująco:

Procentowy udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem na obszarach wiejskich obliczony dla połączonych badań:

$$(168 + 107) / (1635 + 1086) = 10,1\%$$

Obliczenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzone przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów w całej populacji Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 ZPORR.

$$(15\ 220 + 38\ 594) * 10,1\% \approx 5439$$

Wartość drugiego wskaźnika Działania 2.3 ZPORR obliczona z danych uzyskanych w badaniu firmy ARC Rynek i Opinia wynosi 3875, natomiast w badaniu Centrum Usług „Profesja” Sp. z o.o. wynosi 1564.

Od wartości drugiego wskaźnika oddziaływania Działania 2.3 ZPORR, która przewidywana była na poziomie 8000, wartość obliczona dla całego Działania 2.3 ZPORR jest niższa o 2561 (32%).

8.2.4 Sytuacja osób, które 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie nie pracowały

W próbie badania Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 znalazło się 411 osób, które zadeklarowały, że w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie nie pracowały. Spośród osób, które w 6 miesięcy po ukończeniu udziału w projekcie nie pracowały, 17% (69 osób) znalazło i wykonuje obecnie pracę. Spośród osób nie pracujących (342 osoby) 32% (131 osób) aktywnie poszukuje pracy. W przypadku osób niepracujących w momencie prowadzenia badania (280 osób) głównymi przyczynami pozostawania bez pracy było

kontynuowanie edukacji (62%, 173 osoby) oraz brak ofert pracy odpowiadających kwalifikacjom (20%, 57 osób). Około 41% Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 (116 osób) pozostających bez pracy w momencie prowadzenia badania oceniła, że ma duże lub średnie szanse na znalezienie pracy w najbliższej przyszłości. Swoją sytuację jako brak szans na znalezienie pracy oceniło aż 24% respondentów (66 osób).

8.3 Czynniki decydujące o powodzeniu projektów (dane łączne)

Powodzenie projektów rozumiane jest jako zawodowe odejście od rolnictwa na rzecz branż pozarolniczych bez względu na fakt, czy dane osoby wiązały ów sukces ze swym uczestnictwem w projekcie czy też nie. Osoby spełniające opisane w ten sposób kryteria wliczają się do wskaźników Działania 2.3 i w rozdziale tym określane będą mianem osób, które odniosły sukces.

Wśród domowników odsetek osób, które zmieniły działalność zawodową wyniósł 20,6%. Udział osób, które zostały przekwalifikowane w poszczególnych grupach wiekowych nie wykazuje istotnych cech charakterystycznych. Wszystkie grupy wiekowe w podobnym stopniu odnosiły sukces związany z odejściem z rolnictwa.

Analiza tematów projektów, w których brali udział Beneficjenci Ostateczni, którzy znaleźli nowe zatrudnienie poza rolnictwem pokazuje, że najczęściej swą sytuację zawodową zmieniali uczestnicy szkoleń nastawionych na naukę konkretnego zawodu. Mniej skuteczne okazały się projekty, które uczyły umiejętności ogólnych, takich jak posługiwanie się językiem obcym lub obsługa komputera. Należy podkreślić, że skuteczność rozumie się jako „zmianę sytuacji zawodowej w 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie”, co niejednokrotnie jest trudne do osiągnięcia w tak krótkim czasie.

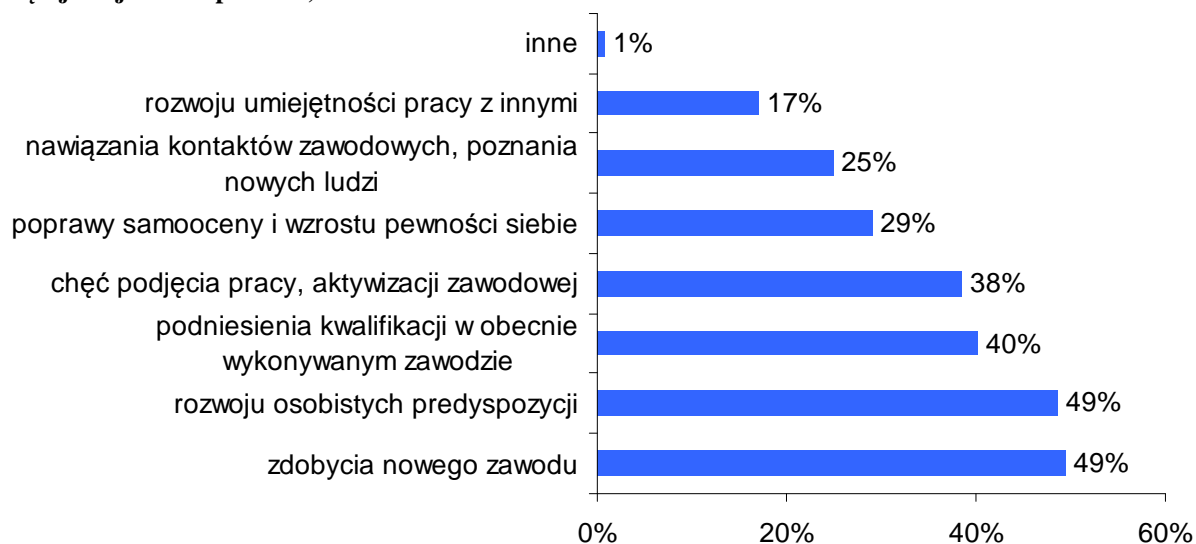
8.4 Ocena otrzymanego wsparcia (dane łączne)

8.4.1 Oczekiwania względem projektów oraz poziom ich spełnienia

Większość (66%) Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 miała wobec projektu sprecyzowane oczekiwania. Najczęściej wymienianymi odpowiedziami były: rozwój osobistych predyspozycji, chęć zdobycia nowego zawodu oraz aktywizacji zawodowej. Biorąc pod uwagę wyniki dla całego Działania 2.3 ZPORR nie obserwujemy znaczących różnic ze względu na płeć respondentów. W opinii zdecydowanej większości badanych Beneficjentów Ostatecznych oczekiwania zostały zaspokojone. Mężczyźni częściej niż

kobiety oceniali, że dzięki udziałowi w projekcie udało im się zrealizować rozwój osobistych predyspozycji oraz rozwój kwalifikacji w obecnie wykonywanym zawodzie.

Wykres 19. Czego oczekiwał/a Pan/i od uczestnictwa w projekcie przed jego rozpoczęciem?(Możliwa więcej niż jedna odpowiedź) N=1781²⁰

Beneficjenci Ostateczni Działania 2.3 przystępowali do udziału w projekcie oczekując najczęściej zdobycia nowego zawodu (49%) i rozwoju osobistych predyspozycji (49%). Nieco rzadziej wśród oczekiwań pojawiała się nadzieja na podniesienie kwalifikacji w obecnie wykonywanym zawodzie (40%) oraz chęć aktywizacji zawodowej (38%).

Oczekiwania w zdecydowanej (blisko 90%) większości przypadków zostały spełnione. Najczęściej spełniano oczekiwania związane z rozwojem osobistych predyspozycji oraz poprawą samooceny. Nieco mniej, choć wciąż bardzo dużo osób zadeklarowało spełnienie najtrudniejszego do osiągnięcia celu: zdobycie nowego zawodu (81%).

8.4.2 Ogólna ocena projektów

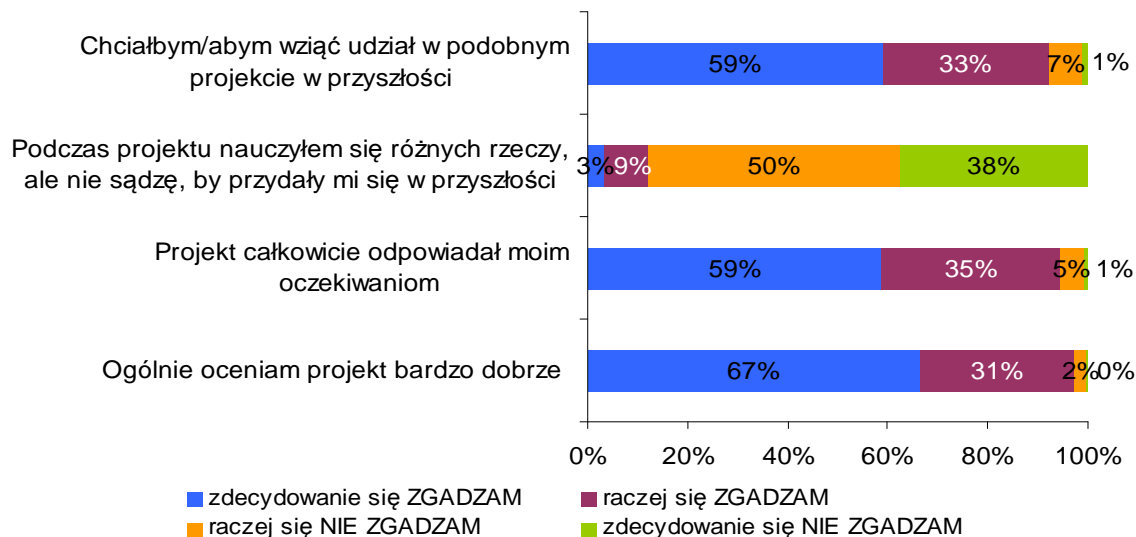
Zdecydowana większość uczestników (86%) oceniła projekt jako bardzo dobry, odpowiadający ich oczekiwaniom (81%) i wyraziła chęć udziału w podobnym projekcie w przyszłości (84%). Zdaniem 66% Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 udział w projekcie okazał się pomocny w rozwinięciu umiejętności zawodowych. Korzyści, których nabycie dzięki uczestnictwu w projekcie deklarowali badani to przede wszystkim obsługa

²⁰ Pytanie zadawane respondentom mającym oczekiwania względem projektów.

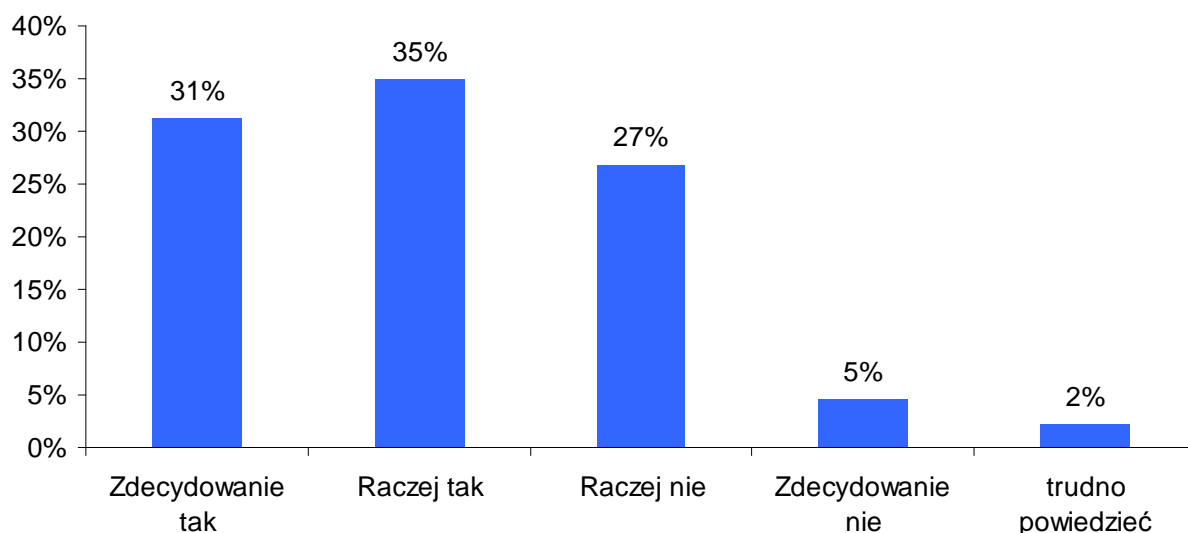
Z powodu braku jakichkolwiek wskazań w kategorii „Inne” w badaniu prowadzonym przez Centrum Usług „Profesja” Sp. z o.o., została ona pominięta na wykresie. Ponieważ odpowiedzi z tej kategorii wystąpiły w badaniu przeprowadzonym przez firmę ARC Rynek i Opinia, w niniejszym rozdziale kategoria „Inne” została uwzględniona.

komputera, nauka języków obcych (45%), uzyskanie nowych uprawnień potwierdzonych certyfikatem (37%) oraz zdobycie specjalistycznej wiedzy (31%).

Wykres 20. Chciałbym się dowiedzieć, jak ocenia Pan/i projekt, w którym wziął/wzięła Pan/i udział? N=2721

Wykres 21. Czy udział w projekcie pomógł rozwinąć umiejętności potrzebne do wykonywania Pana/i pracy zawodowej? N=2721

66% Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 oceniło, że projekt pomógł im rozwinąć umiejętności zawodowe potrzebne do wykonywania pracy zawodowej. Przeciwnego zdania było 32% respondentów (w tym zaledwie 5% odpowiadających zdecydowanie zaniegowało pomoc projektu w rozwinięciu przez nich umiejętności zawodowych).

Umiejętności zawodowe nabyte lub rozwinięte dzięki udziałowi w projekcie to zdaniem Beneficjentów Ostatecznych Działania 2.3 w większości: zdobycie nowych umiejętności,

takich jak np.: obsługa komputera czy nauka języków obcych, uzyskanie nowych uprawnień potwierdzonych certyfikatem a także nabycie specjalistycznej wiedzy przydatnej w wykonywanym zawodzie.

9. Wnioski i rekomendacje

Analiza danych statystycznych zawartych w niniejszym raporcie dotycząca przede wszystkim wskaźników oddziaływania Działania 2.3 ZPORR oraz informacji w zakresie oczekiwań Beneficjentów Ostatecznych i stopnia ich zaspokojenia, nabytych umiejętności w trakcie uczestnictwa w projektach, skuteczności form wsparcia, oceny jakości projektów oraz czynników ograniczających skuteczność wsparcia przyznawanego w ramach Działania 2.3 ZPORR nasuwa nam następujące wnioski i rekomendacje z nimi związane:

Wnioski	Rekomendacje
<p>Pierwszy wskaźnik oddziaływania: „udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń” został osiągnięty w zadowalającej wysokości, przede wszystkim w przypadku dwóch podstawowych kategorii, tj. domowników oraz innych osób zatrudnionych w rolnictwie.</p>	<p>Należałoby zwrócić szczególną uwagę na uwzględnienie Beneficjentów Ostatecznych z kategorii rolnicy, przy kolejnych projektach kierowanych do tej grupy docelowej. Należałoby w tym zakresie wprowadzić komplementarne wsparcie, które obejmowałoby szkolenia zawodowe zakończone egzaminem państwowym lub równoważnym (np. egzamin czeladniczy) oraz subsydiowane zatrudnienie. W przypadku osób zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej należałoby zamiast subsydiowanego zatrudnienia wprowadzić dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.</p>
<p>Drugi wskaźnik oddziaływania: „liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów” został osiągnięty w niższej wysokości niż wartość planowana. Wartość obliczona wynosi 5439, natomiast wartość planowana kształtuje się na poziomie 8000.</p>	<p>Należałoby zwrócić szczególną uwagę przy kolejnych programach skierowanych do tej samej grupy Beneficjentów Ostatecznych na wprowadzenie wsparcia w zakresie subsydiowania zatrudnienia na terenach wiejskich. Dla osób zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej na terenach wiejskich, założenia programu powinny przewidywać realizację typów projektów w zakresie komplementarnego wsparcia dotyczącego udzielania dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, świadczenie usług doradztwa prawnego, finansowego, usług w zakresie rachunkowości, usług marketingowych.</p>
<p>Oczekiwania Beneficjentów Ostatecznych zostały zaspokojone, jakość projektów</p>	<p>Mimo zadawalających informacji w tym zakresie należałoby każdorazowo prowadzić</p>

<p>została oceniona pozytywnie.</p>	<p>monitoring i ewaluację projektów, które kończyłyby się sporządzeniem szczegółowego raportu i przedłożeniem jednego egzemplarza Instytucji Wdrażającej. Obecnie monitoring i ewaluacja projektów bardzo często sprowadza się do podstawowych czynności związanych z przeprowadzeniem badania ankietowego, które nie jest analizowane przez osoby zarządzające projektem. Zaspokojenie potrzeb Beneficjentów Ostatecznych powinno być każdorazowo, na bieżąco monitorowane i w przypadku braku zadowolenia na bieżąco uwzględniane w miarę możliwości. Monitoring i ewaluację powinny przeprowadzać firmy posiadające doświadczenie w tymże zakresie. Powinny być zalecenia, aby stworzyć rejestr firm uprawnionych do przeprowadzania monitoringu i ewaluacji projektów współfinansowanych z Unii Europejskiej.</p>
<p>Na bazie obserwacji wyników niniejszej analizy można stwierdzić, że projekty mające na celu wspieranie osób chcących znaleźć nowe zatrudnienie poza rolnictwem przynoszą lepsze rezultaty jeśli uczą nowego zawodu w szczególności, jeśli są zakończone uzyskaniem stosownych uprawnień.</p>	<p>Każdy projekt polegający na organizacji szkoleń zawodowych powinien zostać zakończony państwowym egzaminem końcowym lub też doprowadzić do sytuacji, w której uczestnik będzie miał możliwość zdania takiego egzaminu lub równoważnego.</p> <p>Projekty, w których organizowane są szkolenia ogólne (językowe, komputerowe itp.) powinny każdorazowo kończyć się egzaminem państwowym lub równoważnym, pozwalającym na uzyskanie certyfikatu potwierdzającego zdobyte kwalifikacje. W przypadku szkoleń językowych, przykładem może być uzyskanie certyfikatu B1 lub wyższego.</p>

Projekt mający na celu przekwalifikowanie osób pracujących w rolnictwie można uznać za trwałe, jeśli osoba przekwalifikowana odejdzie z rolnictwa na stałe. Jest to cecha niezwykle trudna do zapewnienia na poziomie planowania projektów, ponieważ w znacznej mierze zależy już od samego przekwalifikowanego uczestnika projektu. Zapewnienie trwałości efektu wymaga stałego podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych na różnego rodzaju kursach, a także nabycie umiejętności wyboru odpowiedniego dla siebie zawodu i miejsca pracy. W związku z tym uczestnicy projektów, którzy zostali przekwalifikowani i znaleźli nowe miejsce pracy poza rolnictwem powinni w dalszym ciągu mieć możliwość, a przez pewien okres nawet obowiązek kontaktowania się z doradcą zawodowym w celu

konsultowania swojej bieżącej sytuacji zawodowej. Wszystkie zaproponowane rekomendacje mogą służyć zwiększeniu skuteczności i użyteczności realizowanych projektów dla grupy docelowej wymienionej w Działaniu 2.3 ZPORR.

10. Wartości wskaźników oddziaływania²¹

Województwo	Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika z badania prowadzonego w roku 2010		Wartość wskaźnika z połączonych badań	
		N	[%]	N	[%]
Ogółem	Całkowita liczba respondentów	1635		2721	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	225	13,8%	359	13,2%
	W tym mężczyźni vs kobiety	119/106	52,9%/47,1%	191/168	53,2%/46,8%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	1564 (168)		5439 (275)	
Dolnośląskie	Całkowita liczba respondentów	140		168	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	32	22,9%	39	23,2%
	W tym mężczyźni vs kobiety	6/26	18,8%/81,2%	10/29	25,6%/74,4%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	196 (21)			
Kujawsko-Pomorskie	Całkowita liczba respondentów	50		123	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	7	14,0%	18	14,6%
	W tym mężczyźni vs kobiety	2/5	28,6%/71,4%	8/10	44,4%/55,6%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w	47 (5)			

²¹ W przypadku wskaźnika drugiego: „liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów” podanie wartości na poziomie województw z połączonych badań jest niemożliwe ze względu na brak danych w raporcie firmy ARC Rynek i Opinia.

	ramach projektów (dane z ankiety)				
Lubelskie	Całkowita liczba respondentów	50		126	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	15	30,0%	25	19,8%
	W tym mężczyźni vs kobiety	3/12	20,0%/80,0%	7/18	28,0%/72,0%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	93 (10)			
Lubuskie	Całkowita liczba respondentów	50		98	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	2	4,0%	7	7,1%
	W tym mężczyźni vs kobiety	2/0	100,0%/0,0%	5/2	71,4%/28,6%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	0 (0)			
Łódzkie	Całkowita liczba respondentów	99		165	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	12	12,1%	18	10,9%
	W tym mężczyźni vs kobiety	5/7	41,7%/58,3%	9/9	50,0%/50,0%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	74 (8)			
Małopolskie	Całkowita liczba respondentów	64		139	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	18	28,1%	33	23,7%
	W tym mężczyźni vs kobiety	9/9	50,0%/50,0%	18/15	54,5%/45,5%

	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	112 (12)			
Mazowieckie	Całkowita liczba respondentów	278		341	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	46	16,55%	57	16,7%
	W tym mężczyźni vs kobiety	26/20	56,5%/43,5%	31/26	54,4%/45,6%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	344 (37)			
Opolskie	Całkowita liczba respondentów	50		118	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	5	10,00%	7	5,9%
	W tym mężczyźni vs kobiety	2/3	40,0%/60,0%	4/3	57,1%/42,9%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	28 (3)			
Podkarpackie	Całkowita liczba respondentów	145		215	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	27	18,6%	40	18,6%
	W tym mężczyźni vs kobiety	22/5	81,5%/18,5%	32/8	80,0%/20,0%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	214 (23)			
Podlaskie	Całkowita liczba respondentów	364		434	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w	18	4,9%	22	5,1%

	projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń				
	W tym mężczyźni vs kobiety	17/1	94,4%/5,6%	19/3	86,4%/13,6%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	130 (14)			
Pomorskie	Całkowita liczba respondentów	50		132	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	7	14,0%	15	11,4%
	W tym mężczyźni vs kobiety	5/2	71,4%/28,6%	7/8	46,7%/53,3%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	65 (7)			
Śląskie	Całkowita liczba respondentów	74		127	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	15	20,3%	19	15,0%
	W tym mężczyźni vs kobiety	7/8	46,7%/53,3%	9/10	47,4%/52,6%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	93 (10)			
Świętokrzyskie	Całkowita liczba respondentów	50		115	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	8	16,0%	22	19,1%
	W tym mężczyźni vs kobiety	5/3	62,5%/37,5%	14/8	63,6%/36,4%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	65 (7)			

Warmińsko-Mazurskie	Całkowita liczba respondentów	50		137	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	7	14,0%	17	12,4%
	W tym mężczyźni vs kobiety	5/2	71,4%/28,6%	10/7	58,8%/41,2%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	56 (6)			
Wielkopolskie	Całkowita liczba respondentów	71		166	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	6	8,5%	15	9,0%
	W tym mężczyźni vs kobiety	3/3	50,0%/50,0%	6/9	40,0%/60,0%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	47 (5)			
Zachodniopomorskie	Całkowita liczba respondentów	50		117	
	Udział osób, które znalazły nowe zatrudnienie poza rolnictwem 6 miesięcy po zakończeniu uczestnictwa w projekcie w ogólnej liczbie uczestników szkoleń	0	0%	5	4,3%
	W tym mężczyźni vs kobiety	0/0	0,0%/0,0%	2/3	40,0%/60,0%
	liczba miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich obsadzonych przez osoby przekwalifikowane w ramach projektów (dane z ankiety)	0 (0)			

Załącznik I

Kwestionariusz ankiety

Dzień dobry, nazywam się ..... i jestem ankieterem .....

Na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego przeprowadzamy badanie dotyczące projektów finansowanych z funduszy europejskich. Według informacji, które nam przekazano brał/a Pan/i udział w projekcie zatytułowanym [tytuł projektu, kolumna XX] prowadzonym przez [nazwa beneficjenta, kolumna XX]. Projekt ten był prowadzony w roku [rok prowadzenia projektu, kolumna XX] Czy potwierdza Pan/i nasze informacje?

ANKIETER: w razie odpowiedzi twierdzącej → **KONTYNUUJ**

W razie odpowiedzi przeczącej → **UPEWNIJ SIĘ PONOWNIE**, a w razie potwierdzenia **ZAKOŃCZ WYWIAD** i odnotuj przyczynę.

Chcielibyśmy w takim razie poprosić Pana/ią o wzięcie udziału w badaniu i w odpowiedzi na kilka pytań dotyczących Pana/i uczestnictwa w tamtym projekcie. To bardzo ważne badanie, które będzie bardzo pomocne w lepszym dostosowaniu przyszłego wsparcia szkoleniowego i doradczego do potrzeb mieszkańców obszarów wiejskich.

Czy może Pan/i poświęcić nam xyz minut i odpowiedzieć na pytania ankiety? Pana/Pani odpowiedzi będą całkowicie anonimowe. Zostaną opracowane wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień statystycznych. Uprzejmie prosimy o szczerą odpowiedź.

Na początek chciałbym zaproponować, abyśmy o projekcie [tytuł projektu], w którym wziął Pan/i udział mówili po prostu „projekt”. Za każdym więc razem, gdy w pytaniu padnie nazwa „projekt” będzie to dotyczyło właśnie projektu [tytuł projektu].

Informacje uzyskane z bazy danych PEFS:

- płeć

- województwo, na terenie którego mieszkał respondent podczas udziału w projekcie

DZIAŁ X: OKREŚLENIE WSKAŹNIKÓW ODDZIAŁYWANIA	
Nasze badanie ma między innymi na celu ustalenie, czy po Pana/i udziale w projekcie zmieniła się Pana/i sytuacja zawodowa. Dlatego najpierw proszę o odpowiedź na kilka pytań z tym związanych.	
X0. Według informacji, które nam przekazano zakończył/a Pan/i udział w projekcie [data zakończenia udziału w projekcie]? Czy to prawda?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tak 2. Nie /Ankieter: wpisz prawidłową datę wyrażoną w miesiącach i latach/
X1. Gdzie Pan/i pracował/a lub czym się zajmował/a bezpośrednio przed Pana/i udziałem w projekcie? Ankieter: Pytanie otwarte. Zanotuj odpowiedź respondenta	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadziłem/am gospodarstwo rolne 2. Pracowałem/am w rodzinnym gospodarstwie rolnym nie będąc jego głównym właścicielem 3. Inne /jakie? .....
X2. Proszę powiedzieć, co Pan/i robił/a w [data zakończenia udziału w projekcie + 6 miesięcy]?	<ol style="list-style-type: none"> 1. pracowałem(am) / pracuję w nowym miejscu i miałem(am) / mam nowe obowiązki 2. pracowałem(am) / pracuję nadal w tym samym

<p>Ankieter: Odczytaj. Możliwość jednej odpowiedzi</p>	<p>miejsu pracy, ale miałem(am) / mam nowe obowiązki</p> <p>3. pracowałem(am) / pracuję nadal w tym samym miejscu pracy i miałem(am) / mam te same obowiązki</p> <p>4. pracowałem(am) / pracuję w nowym miejscu pracy, ale miałem(am) mam te same obowiązki</p> <p>5. nie pracowałem(am) / nie pracuję --> <i>zadaj X3 i przejdź do Sekcji B</i></p>
<p>X3 Czy w porównaniu do sytuacji sprzed Pana/i udziału w projekcie, w [data zakończenia udziału w projekcie + 6 miesięcy] Pana/i sytuacja zawodowa...</p>	<p>1. Poprawiła się</p> <p>2. Pogorszyła się</p> <p>3. Pozostała bez zmian</p>
<p>SEKCJA P</p>	
<p>W kilku kolejnych pytaniach chciałbym zapytać Pana/i o to, czym zajmował/a się Pan/i w [data zakończenia udziału w projekcie + 6 miesięcy]</p> <p>X4. Czy w [data zakończenia udziału w projekcie + 6 miesięcy] pracował/a Pan/i w:</p> <p>Ankieter: odczytaj. Zaznacz <u>jedną</u> odpowiedź.</p>	<p>1. rolnictwie</p> <p>2. przemyśle</p> <p>3. usługach</p> <p>4. w sektorze badawczo-rozwojowym</p>
<p>X5. Czy był to:</p> <p>Ankieter: Odczytaj kafeterię. Możliwość jednej odpowiedzi</p>	<p>1. sektor prywatny</p> <p>2. sektor publiczny</p> <p>3. tzw. trzeci sektor (organizacji pozarządowych)</p> <p>4. Nie wiem / trudno powiedzieć</p>
<p>Jeśli w pyt. X5 odpowiedź 2 lub 3 (przemysł lub usługi) i pyt. X6 odp. 2 (sektor publiczny)</p> <p>X6. W jakiej branży Pan/i wówczas pracował/a?</p> <p>Ankieter: Nie odczytuj. Możliwość jednej odpowiedzi.</p>	<p>1. GÓRNICTWO węgla brunatnego i kamiennego</p> <p>2. HUTNICTWO żelaza i stali</p> <p>3. Przemysł STOCZNIOWY</p> <p>4. Przemysł LEKKI</p> <p>5. Przemysł CHEMICZNY</p> <p>6. Przemysł CUKROWNICZY</p> <p>7. Sektor OCHRONY ZDROWIA</p> <p>8. Inne /jakie? ☒...../</p>
<p>X7. Czy Pana/i ówczesne miejsce pracy było na wsi czy w mieście?</p> <p>Ankieter: Możliwość jednej odpowiedzi</p>	<p>1. Na wsi</p> <p>2. W mieście</p>
<p>X8. Jak Pan/i sądzi, czy Pana/i udział w projekcie wpłynął na to, czym się Pan/i zajmował/a w [data zakończenia udziału w projekcie + 6 miesięcy]?</p>	<p>1. Zdecydowanie tak</p> <p>2. Raczej tak</p> <p>3. Raczej nie</p>

Ankieter: Odczytaj kateferię. Możliwość jednej odpowiedzi	4. Zdecydowanie nie 5. Trudno powiedzieć--> ankieter: nie odczytuj Po odpowiedzi na to pytanie idź do DZIAŁU A
SEKCJA B	
Powiedział/a Pan/i, że w [data zakończenia udziału w projekcie + 6 miesięcy] nie pracował/a Pan/i X9. Jakie były wtedy przyczyny zakończenia przez Pana (Panią) pracy? Ankieter: odczytaj. Możliwa jedna odpowiedź	1. moja umowa o pracę wygasła i nie została przedłużona 2. sam(a) zrezygnowałem(am) z pracy 3. zostałem(am) zwolniony(a) 4. upadłość prowadzonej przeze mnie firmy
X10. Czy obecnie poszukuje Pan/i pracy?	1. Tak 2. Nie
X11. Czy obecnie stara się Pan/i założyć własną działalność gospodarczą?	1. Tak 2. Nie
X12. Jakie są przyczyny pozostawania przez Pana (Panią) w obecnej chwili bez pracy? Ankieter: Nie odczytuj. Możliwych wiele odpowiedzi. Dopytaj: jakie jeszcze?	1. moje kwalifikacje i doświadczenie zawodowe są wciąż NIEWYSTARCZAJĄCE 2. BRAKUJE OFERT PRACY odpowiadających moim kwalifikacjom 3. UCZĘ się, studiuję 4. nie mam wystarczającej PEWNOŚCI SIEBIE 5. chcę OPIEKOWAĆ SIĘ DZIEĆMI, bądź osobami zależnymi 6. NIE MOGĘ ZNALEŹĆ OPIEKI DO DZIECI/ osób zależnych aby móc podjąć pracę 7. przeszedłem(am) na EMERYTURĘ, RENTĘ 8. nie mogę znaleźć pracy ze względu na mój WIEK lub STAN ZDROWIA 9. mam trudności z DOJAZDEM DO PRACY (wysokie koszty transportu) 10. NIE ZALEŻY MI w ogóle na podjęciu pracy 11. inna przyczyna jaka? ...../
X13. Czy obecnie Pan/i pracuje?	1. Tak 2. Nie
Ankieter: zadaj, jeśli X13=2. X14. Jak ocenia Pan (Pani) szanse na jej znalezienie w ciągu 3 najbliższych miesięcy? Ankieter: Odczytaj.	1. duże 2. średnie 3. małe 4. żadne 5. trudno powiedzieć--> ankieter: nie odczytuj

WSZYSCY

DZIAŁ A: SYTUACJA SPRZED UDZIAŁU W PROJEKCIE

Chciałbym jeszcze zadać kilka pytań dotyczących Pana/i udziału w projekcie [tytuł projektu]

<p>A0. Przede wszystkim proszę powiedzieć, na czym polegał ten projekt? Czego dotyczył? Ankieter: Pytanie otwarte. Zanotuj dokładnie odpowiedź respondenta.</p>	<p>.....</p>
<p>A1. Proszę powiedzieć, czy w okresie ostatnich 2 lat brał/a Pan/i udział w innych projektach mających na celu podniesienie Pana/i kwalifikacji zawodowych lub szans na rynku pracy?</p>	<p>1. Tak –/w ilu? ...../ 2. Nie</p>
<p>A2. Czy przed udziałem w projekcie miał/a Pan/i następujące utrudnienia w wykonywaniu pracy? Ankieter: odczytaj i zaznacz wskazane przez respondenta. Rotacja</p>	<p>1. brakowało mi konkretnych (specjalistycznych) umiejętności zawodowych 2. moje umiejętności zawodowe nie odpowiadały oczekiwaniom pracodawcy 3. miałem/am nieodpowiedni wiek (za dużo lub za mało lat) 4. musiałem/am się opiekować dziećmi i/lub osobami zależnymi 5. miałem/am trudności w dotarciu do miejsca pracy 6. brak mi wiary we własne możliwości 7. nie miałem/am satysfakcji z wykonywanej pracy 8. czy były inne utrudnienia? Jeśli tak, to jakie? ...../ 9. Nie miałem/am utrudnień w wykonywaniu pracy</p>
<p>A3. Które ze zdań lepiej oddaje Pana/i nastawienie w związku z udziałem w projekcie? Ankieter: odczytaj</p>	<p>1. przystępując do udziału w projekcie miałem/am względem niego konkretne, sprecyzowane oczekiwania 2. przystępując do udziału w projekcie nie miałem/am wobec niego konkretnych, sprecyzowanych oczekiwań</p>
<p>Jeśli odpowiedź 1 w pytaniu A3 A4. Czego oczekiwał/a Pan/i od uczestnictwa w projekcie przed jego rozpoczęciem? Ankieter: odczytaj. Możliwych wiele odpowiedzi</p>	<p>1. podniesienia kwalifikacji w obecnie wykonywanym zawodzie 2. zdobycia nowego zawodu 3. chęć podjęcia pracy, aktywizacji zawodowej 4. nawiązania kontaktów zawodowych, poznanie nowych ludzi 5. poprawy samooceny i wzrostu pewności siebie 6. rozwoju osobistych predyspozycji</p>

	7. rozwoju umiejętności pracy z innymi 8. inne /jakie? ☒...../
DZIAŁ B: OCENA PROJEKTU	
<p><i>Jeśli odpowiedź 1 w pytaniu A3. Pytanie zadawane tylko w odniesieniu do oczekiwań zadeklarowanych w pyt. A4</i></p> <p>B1. W jakim stopniu udało się Panu/i zaspokoić te oczekiwania?</p> <p>Ankieter: odczytaj</p> <p>1 – zdecydowanie mi się udało 2 – raczej się mi się udało 3 – raczej mi się nie udało 4 – zdecydowanie mi się nie udało 8 – nie dotyczy --> ankieter: nie odczytuj</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. podniesienie kwalifikacji w obecnie wykonywanym zawodzie 2. zdobycie nowego zawodu 3. nawiązanie kontaktów zawodowych, poznanie nowych ludzi 4. poprawa samooceny i wzrostu pewności siebie 5. rozwój osobistych predyspozycji 6. rozwój umiejętności pracy z innymi 7. inne /jakie? ☒...../
<p>B2. Chciałbym się dowiedzieć, jak ocenia Pan/i projekt, w którym wziął/wzięła Pan/i udział? Odczytam różne opinie, proszę powiedzieć, w jakim stopniu się Pan/i z nimi zgadza. Proszę posłużyć się skalą od 1 do 5, gdzie:</p> <p>1 – zdecydowanie się ZGADZAM 2 – raczej się ZGADZAM 3 – raczej się NIE ZGADZAM 4 – zdecydowanie się NIE ZGADZAM 8 – nie dotyczy --> ankieter: nie odczytuj</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ogólnie oceniam projekt bardzo dobrze 2. Projekt całkowicie odpowiadał moim oczekiwaniom 3. Podczas projektu nauczyłem się różnych rzeczy, ale nie sądzę, by przydały mi się w przyszłości 4. Chciałbym/abym wziąć udział w podobnym projekcie w przyszłości
<p>B3. Czy udział w projekcie pomógł rozwinąć umiejętności potrzebne do wykonywania Pana/i pracy zawodowej?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zdecydowanie tak 2. Raczej tak 3. Raczej nie 4. Zdecydowanie nie 5. trudno powiedzieć --> ankieter: nie odczytuj
<p><i>Pytanie zadawane, jeśli odpowiedź 1, 2 w pyt. B3 (zdecydowanie lub raczej TAK)</i></p> <p>B4. Jakie umiejętności pomógł Panu/i rozwinąć udział w projekcie?</p> <p>Ankieter: odczytaj. Możliwych wiele odpowiedzi</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. nabycie specjalistycznej wiedzy przydatnej w wykonywanym zawodzie 2. zdobycie nowych umiejętności (np. obsługa komputera, znajomość języka obcego) 3. uzyskanie nowych uprawnień potwierdzonych certyfikatem 4. zdobycie nowego zawodu 5. Inne /jakie? ☒...../
<p>B5. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie z tym, że dzięki udziałowi w projekcie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zdecydowanie tak 2. Raczej tak 3. Raczej nie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. wzrosło Pana/i zaangażowanie w to co Pan/i robi (naukę, pracę) 2. nauczył/a się Pan/i pracować w zespole 3. lepiej radzi sobie Pan/i przy rozwiązywaniu pojawiających się problemów

<p>4. Zdecydowanie nie 5. trudno powiedzieć --> ankieter: nie odczytuj Rotacja</p>	<p>4. odkrył/a Pan/i w sobie umiejętności, których wcześniej sobie nie uświadamiał/a 5. nabrał/a Pan/i pewności w kontaktach z innymi ludźmi 6. wzrosły Pana/i osobiste i zawodowe dążenia 7. w większym stopniu czuje się Pan/i odpowiedzialny(na) za to co robię 8. stał/a się Pan/i bardziej punktualny/a 9. nauczył/a się Pan/i lepiej porozumiewać się z innymi 10. poprawił/a Pan/i swój wygląd i prezencję 11. ma Pan/i lepsze samopoczucie</p>
<p>B6. Czy wie Pan/i, skąd pochodziły środki finansowe, z których był finansowany projekt [tytuł projektu]? Ankieter: nie odczytuj</p>	<p>1. Unii Europejskiej (UE) 2. Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) 3. Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) 4. Budżetu Państwa 5. Inne /jakie? ☞...../</p>
<p>DZIAŁ M: METRYCZKA</p>	
<p>M1. W którym roku się Pan/i urodził/a? Ankieter: zapisz 2 ostatnie cyfry roku urodzenia</p>	<p>☞.....</p>
<p>M2. Na terenie jakiego województwa obecnie Pan/i mieszka?</p>	<p>1. dolnośląskie 2. kujawsko-pomorskie 3. lubelskie 4. lubuskie 5. łódzkie 6. małopolskie 7. mazowieckie 8. opolskie 9. podkarpackie 10. podlaskie 11. pomorskie 12. śląskie 13. świętokrzyskie 14. warmińsko-mazurskie 15. wielkopolskie 16. zachodniopomorskie</p>
<p>M3. Czy miejscowość, w której Pan/i mieszka, to:</p>	<p>1. Wieś (obszar poza granicami administracyjnymi miast) 2. Miasto do 2 tys. mieszkańców 3. Miasto ponad 2 tys. do 5 tys. mieszkańców 4. Miasto ponad 5 tys. do 10 tys. mieszkańców 5. Miasto ponad 10 tys. do 20 tys. mieszkańców</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 6. Miasto ponad 20 tys. do 50 tys. mieszkańców 7. Miasto ponad 50 tys. do 100 tys. mieszkańców 8. Miasto ponad 100 tys. do 200 tys. mieszkańców 9. Miasto ponad 200 tys. do 500 tys. mieszkańców 10. Miasto ponad 500 tys. mieszkańców
--	--